

SIIRTOLAISUUS

MIGRATION

4/2019

1. UUDET VERKKOSIVUT
2. BREXIT JA POHJOISMAALAISET LONTOOSSA
3. HIGHLY SKILLED IMMIGRANTS IN FINLAND

SIIRTOLAISUUS MIGRATION

45. vuosikerta / Volume 45
ISSN 0355-3779 (painettu)
ISSN 1799-6406 (verkkójulkaisu)

Päätoimittaja / Editor-in-Chief
Tuomas Martikainen

**Toimitussihteeri / Editorial
Assistant**
Kirsi Sainio

Toimittajat / Editors
Miika Tervonen
Elli Heikkilä
Marja Tiilikainen

Taitto / Layout
Kirsi Sainio

Julkaisija / Publisher
Siirtolaisuusinstituutti
Migration Institute of Finland

Tilaushinta / Subscriptions
4 numeroa / nummer / issues
20 € / vuosi / år / year

Painopaikka / Print
Painosalama Oy

Yksittäisten kirjoittajien mielipiteet
ovat heidän omiaan.

SISÄLTÖ

3

5

10

14

17

20

26

28

30

31

33

38

40

TUOMAS MARTIKAINEN

Uudet verkkosivut ja muita muutoksia

SAARA KOIKKALAINEN

Brexit ja pohjoismaalaiset Lontoossa -
epävarmuus vaivaa myös hyvin
sopeutuneita muuttajia

TEEMU PAUHA

Musliminuorten moninaiset identiteetit

PELTONIEMI, WASS, WEIDE & NEMČOK

Laaja kyselyaineisto ulkosuomalaisten
poliittisesta osallistumisesta

JOHANNA KORTESSALO-AINASOJA

Sallimuksen maa ja sen lapset -
Amerikan suomalaisten akkulturaatio
Yhdysvalloissa 1908–1923

AFNAN ZAFAR

Revamping the employability of highly
skilled immigrants in Finland

KOLUMNI: PASI SAUKKONEN

Sanavapaudesta ja sen rajoista

KOLUMNI: ANTERO LEITZINGER

Paljonko heitä on?

KOLUMNI: ELLI HEIKKILÄ

Exits in human life

TELLERVO LAHTI

Suomen Siirtolaisuusmuseon kuulumisia

SEMINAARIT / KONFERENSSIT

KIRJA-ARVIOT

IN MEMORIAM

Tapani Tuomiharju

Siirtolaisuusinstituutti
Migrationsinstitutet
Migration Institute of Finland
Hämeenkatu 13, 20500 Turku
Finland

Puh. / Tel.
+ 358 2 2840 440
kirsi.sainio@utu.fi
siirtolaisuusinstituutti.fi
migrationinstitute.fi

PÄÄKIRJOITUS

Tuomas Martikainen

FT, dosentti, Toimitusjohtaja
Siirtolaisuusinstituutti
tmartik@utu.fi

Uudet verkkosivut ja muita muutoksia

Verkkosivut ovat keskeisiä nykypäivän digitaalisessa viestinnässä ja näkyvyydessä. Siirtolaisuusinstituutin hyvin palveleet verkkosivut saavat väistyä uuden, mobiiliyhteensopivan sivuston tieltä. Aikaisimmille siirtolaisuusinstituutti.fi-sivuilla on vuosien saatossa ehtinyt kertyä monenlaista aineistoa. Hieman kuvaa uudistuksen mittasuhteista saa siitä, että jouduimme laatimaan verkon hakukoneille yli 16 000 uudelleenohjauslinkkiä.

Uuden käyttöönnotossa on aina mutkia matkassa ja niin tulee olemaan myös tällä kertaa. Joudumme samassa yhteydessä uusimaan useita palvelujamme, mukaan lukien julkaisujen tekniset alustat, joten aineistojen saatavuus tulee väliaikaisesti heikkenemään. Tarkoituksena on korjata jo etukäteen tiedossa olevat ja uusien sivujen myötä havaittavat puutteet kevään kuluessa.

Myös Siirtolaisrekisterin käyttöön tulee katkos, sillä sivusto on teknisesti vanhentunut ja sen palvelualustan ylläpito lakkaa vuoden vaihteessa. Uusittu Siirtolaisrekisteri tulee käyttöön syksyllä 2020. Pahoittelemme katkosta, mutta uskomme uudistetun rekisterin olevan aikaisempaa parempi, joten odottelu kannattaa.

Jatkossa tarkoituksemme on saada mahdollisimman laajasti instituutin julkaisut velotuksetta käyttöön verkossa. Olemme sitoutuneita avoimeen julkaisemisen, joka mahdollistaa kirjoitustemme laajemman levikin.

Tulemme toki edelleen myös painamaan kirjoja, joten kirjojen ystäviä palvelemme yhä perinteisellä tavalla.

Siirtolaisuusinstituutin 45-juhlavuosi on lähestymässä päätöstään. Vuosi on ollut kaikin puolin antoisa ja aivan viime metreillä on luvassa vielä uusia julkaisuja. Kuukausi sitten ilmestyi Pirita Frigrenin toimittama *Merimiesten siirtolaisuus* -kokoomateos, jota juhlistimme hienolla iltapäivällä turkulaisessa Forum Marinum -merimuseossa. Lisäksi ilmestyy vielä muun muassa *Latvialaiset Suomessa* -teos, jonka ovat kirjoittaneet Marjo Mela ja Markku Mattila.

Myös ensi vuonna saamme nauttia monista hienoista kirjoista. Pitkään tekeillä ollut suomalaisia Virossa ja virolaisia Suomessa käsittelevä teos saa päivänvalon pohjoismaisessa muuttoliikekonferenssissa Tallinnassa maaliskuussa. Kirja julkaistaan myös viron kielellä. Virolaiset ovat Suomen merkittävimpiä maahanmuuttajaryhmiä, joten odotamme innolla teoksen saamaa palautetta lukijoilta.

Oma 5-vuotinen kauteni Siirtolaisuusinstituutin toimitusjohtajana tulee päättymään heinäkuussa 2020. Minun on aika siirtyä eteenpäin ja jättää instituutin lyhyt kannettavaksi tulevalle toimitusjohtajalle, joka valitaan alkuvuoden aikana. Jos olet kiinnostunut tehtävästä, niin kannattaa seurata instituutin verkkosivuja, uutiskirjettä, Facebookia ja Twitteriä, sillä niiden kautta tulemme jakamaan tietoa hausta.

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta 2020!

New Webpages and Other Changes

The webpages of the Migration Institute of Finland will be renewed in December this year. It is time to say goodbye to our previous pages and greet the ones that are also mobile friendly. We had gathered plenty of material to our pages and needed to create over 16,000 redirections to search engines. That gives you an idea of the scope of the change.

Unfortunately major changes always include some hiccups. The availability of some the material will suffer over the next months. We aim to make all the necessary corrections during spring 2020, so that we provide both the previous as well as better service in the future. The Migrant Register will be closed until autumn 2020, because its technical platform will no longer be updated. We are sure the Migrant Register 2.0 will be better, but it will take some time.

The Migration Institute Finland is committed to support open access publishing, and all our current publications are available for free online. We even aim to extend this to

our previously published works, as much that is possible. For this we need to renew some of publishing platform and it will a while, but sooner or later we are there.

Our 45th anniversary is coming to its end. We have had many great events and new publications, and look forward to continue with more to come next year. In March we shall publish a large anthology of Finns in Estonia and Estonians in Finland. Estonians are among the largest groups in Finland, so we are very grateful for the new book that will be launched both in Finnish and Estonian in Tallinn.

For myself, this will be the last Christmas greeting, as my 5-year period at the Institute is coming to its end. The call for a new director will be soon out, so if you are interested, please follow our webpages, newsletter, Facebook and Twitter, and be among the first to hear about it. For me, it is time to move to new challenges.

Merry Christmas and Happy New Year 2020!

www.pexels.com

Saara Koikkalainen

YTT, tutkijatohtori
Svenska social- och kommunalhögskolan,
Helsingin yliopisto
saara.koikkalainen@helsinki.fi

Brexit ja pohjoismaalaiset Lontoossa - epävarmuus vaivaa myös hyvin sopeutuneita muuttajia

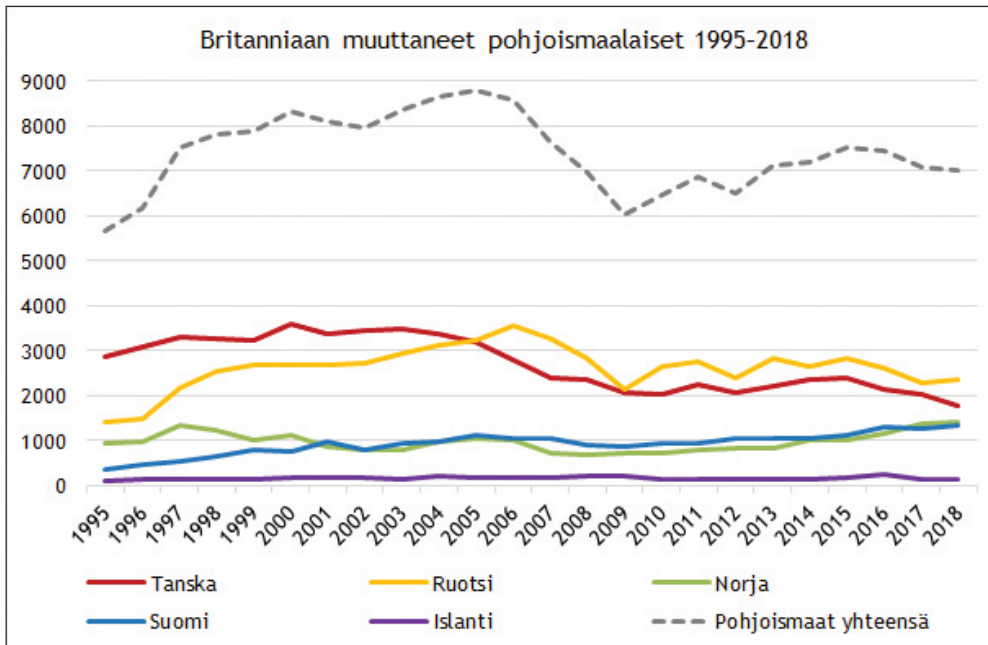
Avainsanat: Brexit, ulkosuomalaiset, pohjoismaalaiset muuttajat, Lontoo

*Britannia on ollut yksi tärkeimpiä Euroopan sisäisen muuttoliikkeen kohdemaita ja se on hyötynyt vapaasti liikkuvasta työvoimasta. Maa-
han on muuttanut vuosittain myös 6 000–8 000 Pohjoismaiden kansalaista, joiden asemaan
brexit-prosessi vaikuttaa. He ovat pieni ja he-
terogeeninen ryhmä monikulttuurisessa Lontoossa, ja samalla hyvä esimerkki siitä, kuinka
muuttoliikkeet Euroopassa ovat yksilöllistyneet. Artikkelissa pohditaan brexitin vaikutuksia
Lontoon pohjoismaalaisten asemaan vuosina 2018–2019 toteuttamani Nordic Nationals in
Post-Brexit London -kyselyn pohjalta (n=164). Kyselyvastaajien kertomuksissa tilanne näyttyy
epävarmuuden ja negatiivisten tunteiden kautta ja ilmapiiri koetaan aiempaa ulkomaalaisvas-
taisemmaksi. Brexitin luomat uudet jakolinjat vaikuttavat myös täysin kotoutuneisiin muutta-
jiin, jotka ovat maksaneet veroja, avioituneet ja kasvattaneet lapsensa Britanniassa ja ovat siksi
ajatelleet olevansa brittiläisen yhteiskunnan täysivaltaisia jäseniä. Kyselyyn vastanneiden
muuttajien taustat ja elämäntilanteet ovat moninaisia ja osa heistä aikoo jäädä mahdollisen
brexitin toteutumisesta huolimatta Lontoon pysyvästi, osa palata jossakin vaiheessa entiseen
kotimaahan ja osa taas muuttaa jonnekin muualle.*

Johdanto

Kesäkuun 2016 kansanäänestys käynnisti monipolvisen brexit-prosessin, jonka tavoitteena on päättää Britannian liki viisikymmentä vuotta kestänyt jäsenyys Euroopan Unionissa (EU). Muuttoliiketutkimuksen kannalta tilanne on kiinnostava, sillä näin merkittäviä murroksia kansainvälisen liikkuvuuden sääntelyssä ja muuttajien oikeuksissa tapahtuu harvoin. Esimerkiksi Berliinin muurin murtuminen tai EU:n itälaajentuminen lisäsivät rajat ylittävän liikkuvuuden mahdollisuuksia Euroopassa, mutta brexitin tavoite on päinvastainen. Ero unionista päättää brittien oikeuden asettua asumaan mihin tahansa muuhun EU-jäsenmaahan ja heikentää Britanniassa asuvien EU-kansalaisten ja Euroopan talousalueen maista muuttaneiden asemaa.

Britannia on ollut yksi tärkeimpiä Euroopan sisäisen muuttoliikkeen kohdemaita ja sen talous on hyötynyt liikkuvasta työvoimasta esimerkiksi palveluissa, maanviljelyksessä ja hoitoalalla. Kansainvälisen talouden, kulttuurin, koulutuksen ja taiteen keskus Lontoo on houkutelut myös koulutettuja muuttajia. Britannian suosion kasvu suomalaisten

Kuva 1. Britanniaan muuttaneet Pohjoismaiden kansalaiset 1995–2018. Lähteet: Danmarks statistik 2019, Hagstofa Íslands 2019, Statistiskmyndigheten SCB 2019a; 2019b, Statistisk sentralbyrå 2019, Tilastokeskus 2019.

muuttokohteena on todiste siitä, kuinka vetoimainen maa on ollut Euroopan sisäisille muuttajille. 1990-luvun alussa Britanniaan muutti vuosittain noin 130 Suomen kansalaista, kun lähtijöitä huippuvuonna 2018 oli jopa 1 344 (Tilastokeskus 2019). Lisäksi brittiliopiistoissa opiskelee yli 2 000 suomalaista tutkinto-opiskelijaa (Opetushallitus 2019).

Entä miten Lontoossa asuvat pohjoismaalaiset kokevat muuttuvan tilanteen? Onko brexit-prosessi muuttanut heidän asemaansa vai jatkuuko elämä ennallaan?

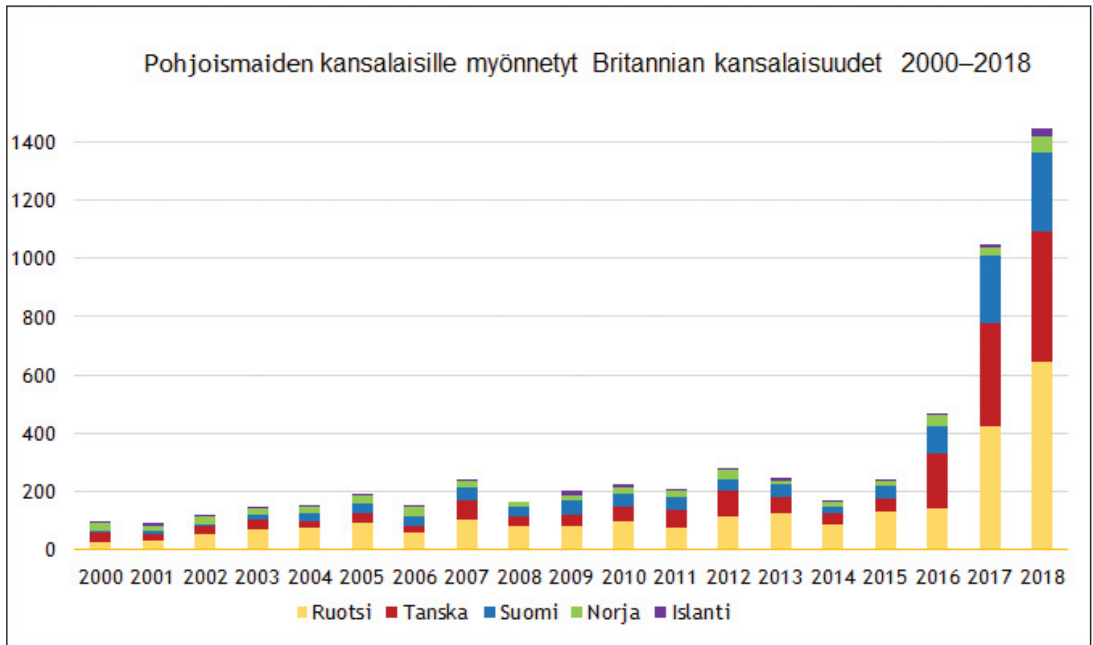
Pohjoismaiset muuttajat Lontoossa

Britannia on ollut tärkeä kohdemaata kaikista viidestä Pohjoismaasta tuleville muuttajille ja sikäläisen väestölaskennan mukaan maassa asuu yli 92 000 ihmistä, jotka ovat syntyneet joko Suomessa, Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa tai Islannissa. Osa muuttajista on asunut maassa vuosikymmeniä, mutta erityisesti Suomen ja Ruotsin EU-jäsenyys vuonna 1995 lisäsi muuttajien määriä. Vuoden 2000 jälkeen Britanniaan on muuttanut vuosittain noin 6 000–8 000 Pohjoismaiden kansalaista (kuva 1).

Britanniassa asui vuonna 2018 noin 6,1 miljoonaa ulkomaan kansalaista, joista EU:n sisäisiä muuttajia 3,6 miljoonaa ja sen ulkopuolelta tulevia 2,5 miljoonaa. Puolalaiset

(900 000) ovat noin 15 prosentin osuudella ylivoimaisesti suurin kansallisuusryhmä. Lontoon asukkaista jopa liki neljännes (22%) on ulkomaalaisia. (Office for National Statistics 2019a.) Tässä joukossa pohjoismaalaiset muuttajat ovat luonnollisesti pieni ryhmä. Pohjoismaalaiset ovat myös hyvin heterogeeninen joukko: osa asuu Lontoossa vain väliaikaisen työkomennuksen, taideprojektin, kesätyön tai opintojen ajan, kun osalle Britannia on uusi kotimaa.

Lontoon pohjoismaalaisista ei ole virallista rekisteriä, joten etsin vastaajia tutkimukseeni kohdennetun Facebook-mainonnan, keskusteluryhmien ja Twitterin välityksellä. Osallistuminen oli vastaajan oma valinta eikä aineistosta siten kannata tehdä laajoja yleistyksiä tai vertailla eri maalaisia vastaajia. Avovastaukset antavat kuitenkin kiinnostavan kuvan siitä, kuinka brexit vaikuttaa pohjoismaalaisten arkeen. Kysymykset käsitelivät esimerkiksi työuraa, elämää Lontoossa, syrjinnän kokemuksia ja tulevaisuutta. Kyselyyn osallistui 72 suomalaista, 38 tanskalaista, 27 ruotsalaista, 20 norjalaista ja 7 islantilaista vastaajaa (n=164). Suomalaisia oli eniten, sillä heidän keskusteluryhmänsä ovat aktiivisempia kuin muiden pohjoismaalaisten ja osallistumispyyntö sai niissä hyvin huomiota. Vastaajien keski-ikä oli 38 vuotta ja heistä valtaosa (80%) oli naisia ja heillä oli korkea-

Kuva 2: Pohjoismaiden kansalaisille myönnetyt Britannian kansalaisuudet 2000–2018. Lähde: Home Office 2019b.

koulututkinto (75%). He jakautuivat tasaisesti neljään ryhmään: Britanniassa yli 20 vuotta, 10–19 vuotta ja 3–9 vuotta asuneisiin sekä henkilöihin, jotka olivat muuttaneet Lontoon vasta brexit-prosessin aikana. Vastaajista löytyi ensisijaisesti työn, opiskelun ja elämänlaatuun liittyvien syiden sekä rakkauden tai perheen takia muuttaneita.

Brexit ja epävarmuuden aika

Pohjoismaisten kyselyvastaajien kertomuksissa brexit-prosessi näyttöytyy lähinnä negatiivisten tunteiden ja ajatusten kautta. Epävarmaksi koettu tilanne on aiheuttanut vakavia pohdintoja omasta elämäntilanteesta. Esimerkiksi Britanniassa 29 vuotta asunut suomalainen toteaa: ”Haluan erota aviomiehestäni, sillä se ääliö äänesti brexitin puolesta. (...) Britanniassa syntynyt poikani on jo aikuinen. Hän haluaa elää Suomessa ja minä haluan asua lähellä häntä. En välitä siitä, mitä brittimieheni tästä ajattelee.” Nelikymppinen suomalaisnainen puolestaan kertoo sairastuneensa vakavaan masennukseen, kun hän tajusi, ”ettei sitä maata, josta tein itselleni kodin, jota rakastin ja johon sitouduin” ilmeisesti ollutkaan olemassa.

Moni vastaaja kertoi pettyneensä brittiläiseen politiikkaan, mediakeskusteluun ja kansalaisten asenteisiin. Harva oli koke-

nut suoraa rasismia, mutta monen mielestä maan ilmapiiri on muuttunut kovemmaksi ja aiempaa ulkomaalaisvastaisemmaksi. Kolmikymppinen ruotsalaisnainen kuvaa tilannetta näin: ”Ensimmäistä kertaa tunsin itseni todella epätoivotuksi ystäväni perhejuhlassa Manchesterissä. Hänen isoisänsä kyseenalaisti oikeuteni asua Britanniassa; kysyi maksoinko veroja ja milloin ajattelin lähteä takaisin. Brexit tuntuu lupauksen pettämiseltä, sillä olen tehnyt kovasti töitä päästäkseni nykyiseen asemaani.” Hän on asunut Lontoossa yli 10 vuotta ja eikä siten enää ajatellut olevansa ulkopuolinen; maahanmuuttaja.

Brexitin luomat uudet jakolinjat vaikuttavat myös täysin kotoutuneisiin muuttajiin, jotka ovat vuosikausia maksaneet veroja, avioituneet ja kasvattaneet lapsensa Britanniassa ja ovat siksi ajatelleet olevansa brittiläisen yhteiskunnan täysivaltaisia jäseniä. Tämä pätee myös pohjoismaalaisiin, jotka nyt tajuavat olleensa tietyllä tavalla etuoikeutettu ryhmä ja ”niitä oikeanlaisia ulkomaalaisia” esimerkiksi kielitaitonsa, koulutuksensa tai valkean ihonvärinsä ansiosta.

Jatkossa kaikkien EU:n ja Euroopan talousalueen maiden kansalaisten tulee rekisteröityä joko *settled* (Britanniassa yli 5 vuotta) tai *pre-settled* (alle 5 vuotta) –statuksen omaaviksi maahanmuuttajiksi. Heidän tulee todistaa oikeutensa asua maassa hakiessaan työtä tai

vuokra-asuntoa ja käyttäessään julkista terveydenhoitoa. Vain harvat pohjoismaalaiset ovat aikaisemmin hakeneet Britannian kansalaisuutta, sillä sen tarjoama lisäarvo on rajoittunut lähinnä äänestyoikeuteen parlamenttivaaleissa. Nyt kansalaisuus kiinnostaa myös pohjoismaisia hakijoita (kuva 2), vaikka prosessin kustannukset ovat jatkuvasti nousseet. Kansalaisuushakemuksen, kielikokeen ja *Life in the UK*-testin hinta on noin 1 550 puntaa eli 1 800 euroa (Home Office 2019a). Norjalaisten osuus hakijoista on ollut pieni, sillä toisin kuin muut Pohjoismaat, se sallii kaksoiskansalaisuuden vasta vuoden 2020 alusta.

Lähteä vai jäädä?

Brexitin liittyvät uhkakuvat ja kiistelyn aiheuttama yhteiskunnan kahtiajakautuminen on saanut osan vastaajista tekemään konkreettisia muuttosuunnitelmia. Kymmenen vuotta Lontoossa asunut tanskalaismies kertoo: "Viime aikoina on tuntunut siltä, ettemme ole enää tervetulleita. En minä, eikä tyttöstäväni, joka työskentelee julkisella sektorilla (NHS) lääkärinä. (...) Muiden EU-kavereideni tavoin myös meillä täytyy olla suunnitelma B, jos pahin tapahtuu." Kysyttäessä tulevaisuudesta 65 prosenttia vastaajista uskoi asuvansa vielä kolmen vuoden päästä Lontoossa, 10 prosenttia arveli palaavansa kotimaahan ja 11 prosenttia muuttavansa muualle. 14 prosenttia heistä ei vielä osannut sanoa missä luultavasti tuolloin asuu. Viiden vuoden päästä Lontoossa uskoi asuvansa enää 37 prosenttia vastaajista, mutta toisaalta suunnitelmistaan epävarmojen osuus oli selvästi noussut (25%).

Osa pohjoismaalaisista ajatteli, ettei brexit välttämättä tule heihin vaikuttamaan mil-

lään tavoin. Toiset taas tunsivat kapinamieltä ja jopa raivoa. "Olen aika uhmakas. En tee yhtään mitään. Yrittäkääpä karkottaa minut: 75-vuotias ihminen, joka on asunut täällä yli 45 vuotta ja on naimisissa brittikansalaisen kanssa" totesi eläkkeellä oleva ruotsalaisnainen, joka iloitsi siitä, että oli aikanaan hankkinut lapsilleen kaksoiskansalaisuuden. Nyt Ruotsin passista on hyötyä, sillä sen myötä heillä säilyvät vapaan liikkuvuuden oikeudet Euroopassa.

Kansainvälistä uraa rakentaville Lontoon EU-kansalaisille lisääntyvä maahanmuuttokontrolli aiheuttaa ongelmia. Parikymppinen suomalaisnainen kertoo: "Brexit on tehnyt suunnitelmien tekemisestä vaikeampaa. Olimme ajatelleet muuttaa New Yorkiin pariisi vuodeksi, mutta emme tiedä onko nyt järkevä aika lähteä, jos haluamme vielä palata tänne. En myöskään uskalla juuri nyt vaihtaa työpaikkaa." Joidenkin vastaajien tulevaisuudessa odottaa jopa tilanne, jossa perheen jäsenet joutuvat asumaan eri maissa, kun yritykset siirtävät työpaikkoja Lontoosta muualle Eurooppaan.

Brexit ja sen vaikutukset

Britannian muuttoliiketilastot osoittavat, että brexitillä on jo ollut vaikutusta maan kiinnostavuuteen eurooppalaisten muutto-kohteena. Aikaisemmin ulkomaan kansalaisten määrää Britanniassa kasvattivat erityisesti EU:n sisältä muuttavat. Nyt puolestaan Euroopan ulkopuolelta muuttavien määrä lisääntyy ja myös paluumuuttoa tapahtuu enenevässä määrin. Esimerkiksi Britanniassa asuvien puolalaisten määrä väheni vuoden 2018 tietojen mukaan 116 000 henkilöllä. (Office for National Statistics 2019a; 2019b.)

Lontoon pohjoismaalaiset muuttajat ovat hyvä esimerkki siitä, kuinka muuttoliikkeet Euroopassa ovat yksilöllistyneet. Esimerkiksi Suomesta muuttavia harvemmin motivoi korkeampi palkkataso tai työttömyys, jotka vielä 1960- ja 1970-luvuilla aiheuttivat masamittaisen muuttoliikkeen Ruotsiin. Merkittävämpiä tekijöitä ovat yksilöllisiin tulevaisuuden suunnitelmiin liittyvät tekijät, kuten työura, rakastuminen tai halu hankkia elämäkokemusta opiskelemalla ulkomailla tai asumalla suurkaupungissa.

Brexitin toteutuessa Britannia irtautuu vapaan liikkuvuuden alueesta ja suunnittelee sen tilalle uutta järjestelmää, joka muistuttaisi esimerkiksi Kanadassa käytössä olevaa hakijoiden pisteytykseen perustuvaa järjestelmää. Mitään suurta paluumuuttoaaltoa Britanniasta Pohjoismaihin tuskin tapahtuu, sillä brexit ei ainakaan heti poista Lontoon asemaa yhtenä Euroopan vetovoimaisimmista suurkaupungeista. Osa kansainvälisellä uralla olevista ihmisistä muuttaa lisäksi todennäköisemmin muualle Euroopassa. EU-aikakaudella Lontooseen muuttaminen on ollut helppoa ja vaivatonta, mutta brexitin toteutuessa sinne haluavien pohjoismaalaisten pitää varautua hakemaan oleskelulupia ja myös maksamaan oikeudestaan asua Britanniassa.

Kiitokset

Tutkimusta ovat rahoittaneet Suomen Akatemian *Transnationalism as a Social Resource among Diaspora Communities* -hanke (Helsingin yliopisto 2016–2020), Alfred Kordelinin rahasto, Koneen säätiö ja Kansan sivistysrahasto. Kiitokset yhteistyöstä kyselyn toteuttamisessa YTT Nicol Foulkes-Savinetille.

Lähteet

- Danmarks statistik (2019). Migrations to and from Denmark. Saatavilla: <https://www.dst.dk>. Luettu 4.11.2019.
- Hagstofa Islands (2019). External migration. <https://www.statice.is/>. Luettu 4.11.2019.
- Home Office (2019a). Policy paper. Home Office immigration and nationality fees 6 April 2018. Saatavilla <https://www.gov.uk>. Luettu 4.11.2019.
- Home Office (2019b). Apply for citizenship if you have 'permanent residence' status. Saatavilla: <https://www.gov.uk>. Luettu 4.11.2019.
- Home Office (2019c). Citizenship data tables immigration statistics year ending March 2019. Saatavilla <https://www.gov.uk>. Luettu 4.11.2019.
- Office for National Statistics (2019a). Statistical bulletin. Population of the UK by country of birth and nationality: 2018. Saatavilla <https://www.ons.gov.uk>. Luettu 4.11.2019.
- Office for National Statistics (2019b). Migration statistics quarterly: August 2019. Office for National Statistics. Saatavilla: <https://www.ons.gov.uk>. Luettu 4.11.2019.
- Opetushallitus (2019). Korkeakoulujen tutkinto-opiskelijoiden 5 yleisintä kohde- ja kotimaata. Helsinki: Opetushallitus. Saatavilla <https://www.oph.fi> Luettu 4.11.2019.
- Statistikmyndigheten SCB (2019a). Population statistics. Saatavilla: <https://www.scb.se>. Luettu 4.11.2019.
- Statistikmyndigheten SCB (2019b). Emigration by Swedish citizens to United Kingdom by sex 2000–2018. Stockholm: Statistikmyndigheten SCB.
- Statistisk sentralbyrå (2019). Migrations. Saatavilla: <https://www.ssb.no/>. Luettu 4.11.2019.
- Tilastokeskus (2019). Muuttoliike. <https://www.stat.fi/til/muutl/index.html>. Luettu 4.11.2019.

Teemu Pauha

FT, PsM, TM, tutkijatohtori
Religion, Conflict and Dialogue -tutkimuskeskus,
Helsingin yliopisto
teemu.pauha@helsinki.fi

Musliminuorten moninaiset identiteetit

Avainsanat: islam, identiteetti, nuoret, sosiaalipsykologia, kansallisuus

Kirjoitus perustuu samannimiseen esitykseen, joka pidettiin Helsingin yliopiston Tiedekulman *Yli rajojen* -tilaisuudessa 17.9.2019.

Sosiaalisella identiteetillä tarkoitetaan sitä osaa yksilön minäkäsityksestä, joka perustuu erilaisiin ryhmäjäsennyksiin. Kansallinen identiteetti esimerkiksi on kokemus kuulumisesta kansakuntaan. Vaikka sosiaalinen identiteetti on osa yksilön kokemusta, se vaatii myös yhteisöllistä vahvistusta. Islam nähdään Suomessa usein vieraana uskontona, ja musliminuorten voikin siksi olla haastavaa ylläpitää suomalaista kansallista identiteettiä. Tutkin uskontotieteen väitöskirjassani nuorten muslimien kansallisia ja uskonnollisia identiteettejä: sitä, miten ollaan nimenomaan suomalaisia muslimeita. Väitöskirjatutkimukseeni osallistuneet nuoret muslimit liittyivät suomalaisuuteen vaihtelevia ominaisuuksia, joista joihinkin heidän oli helpompaa samaistua kuin toisiin. Nuoret ottivat etäisyyttä suomalaisten kristinuskoon ja päihteiden käyttöön, mutta kokivat omakseen suomalaisuuteen liitetyt hyveet. Sama nuori saattoi välillä puhua "teistä" ja välillä "meistä" suomalaisista ainsan mukaan, mitä ominaisuuksia hän kulloinkin liitti suomalaisuuteen. Tutkimani nuoret myös painottivat islamin yleismaailmallisuutta ja riippumattomuutta kansallisuudesta. He rajasivat uskonnon selvästi erilleen erilaisista alueellisista perinteistä, joita esimerkiksi heidän vanhempansa edustivat. Tutkimukset muiden Euroopan maiden musliminuorista ovat havainneet vastaavaa pyrkimystä kansallisista ja paikallisista variaa-

tiosta siivottuun islamiin. Koko muslimiväestöä edustavat kyselytutkimukset viittaavat kuitenkin siihen, että kyseessä saattaa olla ennen kaikkea uskonnollisille aktiiveille tyypillinen tapa suhtautua uskontoon.

Kun eräs antropologiystäväni aloitteli pro gradu -tutkielman kirjoittamista, hän pyysi ohjaavalta opettajaltaan ohjeita aiheenvalintaan. Opettajan neuvona oli: "Kirjoita mistä tahansa, mutta älä identiteetistä." Olen itse tehnyt identiteettiin liittyvää tutkimusta nyt noin kymmenen vuotta ja ymmärrän hyvin, miksi opettaja kehotti ystävääni välttämään aihetta. Identiteetti on melkoinen käsitteellinen suo. Hyvin monella eri tieteenalalla (psykologiassa, politiikan tutkimuksessa, matematiikassa...) käytetään sanaa "identiteetti", mutta tyypillisesti eri merkityksissä ja käsitettä sen kummemmin määrittelemättä. Usein on epäselvää, mitä oikeastaan tarkoitetaan, kun puhutaan identiteetistä.

Oma tapani käyttää identiteetin käsitettä pohjautuu sosiaalipsykologian niin sanottuun sosiaalisen identiteetin teoriaan (*social identity theory*, SIT). Sosiaalisen identiteetin teorian mukaan käsitys itsestä perustuu osittain jäsenyyteen erilaisissa ryhmissä. Itselläni esimerkiksi on suomalainen kansallinen identiteetti eli koen kuuluvani ryhmään nimeltä

suomalaiset. Tällä puolestaan on vaikutusta siihen, miten näen itseni: ulkomailla huomaisin usein selittäväni tiettyjä ominaisuuksiani (esimerkiksi sitä, että pidän synkstä musiikista) nimenomaan suomalaisuudella.

Vaikka sosiaalisissa identiteeteissä on kysymys yksilön omasta kuulumisen tunteesta, identiteetti ei kuitenkaan ole yksilöllinen asia. Minulle on helppoa kokea olevani suomalainen, koska olen pienestä pitäen kasvanut pitämään itseäni suomalaisena eikä kukaan ole koskaan kiistänyt kansallisuuttani. Kansallinen identiteettiini pohjautuinkin pitkälti siihen, etten ole koskaan joutunut kyseenalaistamaan sitä. Jos taas saisin lähiympäristöltäni toistuvasti sellaista viestiä, etten oikeastaan ole suomalainen, minun olisi paljon vaikeampi pitää kiinni kansallisesta identiteetistäni. Sosiaalipsykologit kuvaavatkin identiteettiä identiteettineuvottelun tulokseksi: voin tarjota muille ihmisille tiettyä käsitystä itsestäni, mutta muilla on valta joko hyväksyä tai hylätä tarjoukseni – siis joko vahvistaa tai haastaa identiteettiäni.

Muslimit ovat esimerkki ryhmästä, jonka suomalaisuus kyseenalaistetaan usein. Vaikka Suomessa on asunut muslimeita pitkälle toistasataa vuotta, asennetutkimukset osoittavat, että islam mielletään epäsuomalaiseksi ja vieraaksi uskonnoksi. Noin neljäsosa Magdalena Jaakkolan (2009) tutkimukseen *Maahanmuuttajat suomalaisten näkökulmasta* osallistuneista esimerkiksi oli vähintään jossain määrin sitä mieltä, että ”Suomessa ei tulisi sallia islamin uskonnon harjoittamista, koska se uhkaa kulttuuriamme.” Viime vuonna julkaistussa Pew-tutkimuslaitoksen raportissa puolestaan todetaan, että 62 prosenttia suomalaisista pitää islamia yhteensopimattomana suomalaisen kulttuurin ja arvomaailman kanssa. Prosenttiosuus on selvästi korkeampi kuin vastaava prosenttiosuus missään muussa Pohjois- ja Länsi-Euroopan maassa. (Pew Research Center 2018.)

Väitöstutkimuksessani (Pauha 2018) pyrin ymmärtämään, kuinka musliminuoret rakentavat kansallista identiteettiään tilanteessa, jossa kansallinen enemmistö pitää islamia vieraana uskontona. Miten muodostaa käsitys itsestä suomalaisena, jos saa toistuvasti kuulua, ettei oma uskonto kuulu Suomeen?

Saadakseni monipuolisen käsityksen nuorten muslimien identiteeteistä keräsin väitöskirjaani aineistoa useista eri lähteistä. Tutustuin islamilaisten nuorisjärjestöjen toimintaan ja haastattelin niiden aktiiveja (Pauha 2015). Seurasin erästä suosittua nuorten muslimien Facebook-ryhmää ja analysoin, kuinka siellä rukoillaan muslimiyhteisön puolesta (Pauha 2017). Lisäksi kiersin Helsingin kaupungin peruskouluja ja pyysin

muslimioppilaita kirjoittamaan kirjeitä, joissa he kertovat kuvitteelliselle ystävälle, millaista on elää nuorena muslimina Suomessa (Pauha & Jasinskaja-Lahti 2013).

Erityisesti tutkimani kirjeet kuvasivat Suomea ja suomalaisuutta kahdella varsin erilaisella tavalla. Kirjeiden kirjoittajat arvostivat Suomea maana ja olivat tyytyväisiä esimerkiksi suomalaiseen koululaitokseen ja uskonnonvapauteen. Samalla kirjoittajat kuitenkin liittivät suomalaisuuteen ominaisuuksia, joihin heidän oli muslimina vaikea samaistua. Jotkut kirjeet jopa varoittivat samaistumasta liikaa suomalaisuuteen, koska se saattaisi joutaa oman muslimiuden kadottamiseen:

Suomi on mukava paikka. (Riippuu missä asut.) Suomessa on aika vaikeaa elää suomalaisten keskuudessa, koska suomalaisilla on ihan erilainen kulttuuri ja erilaiset käytöstavat.

(s.11 viittaukset: Pauha & Jasinskaja-Lahti 2013)

Älä unohda, että olet muslimi, jos asutkin Suomessa .

Eräs toistuva teema oli runsas päihteiden käyttö. Kirjeissä esiintyi monia viittauksia suomalaisten juomatapoihin ja huolta siitä, että niiden omaksuminen voi viedä muslimit pois uskostaan:

Että Suomessa on paljon juoppoja, ja että se on ihan normaalia meininkiä.

Moni lähtee uskonnosta vain kavereiden takia: polttaa, juo, kokeilee ja niin tulee vapaaksi ja lähtee uskonnosta.

Alkoholin lisäksi kirjeet korostivat suomalaisten kristillisyyttä. Suomalaiset nähtiin lähtökohtaisesti kristittyinä ja Suomeen viitattiin muun muassa ”kristittyjen maana”:

Ensimmäisenä tämä ei ole muslimimaa.

Ensinnäkin Suomessa on eri uskonto.

Olen täällä nyt sitten Suomessa, joka on kristittyjen maa.

On kiinnostavaa, kuinka voimakkaasti kirjeet yhdistävät kristinuskon ja suomalaisuuden, koska juridista yhteyttä näiden kahden välillä ei ole. Suomessa on perustuslaillinen uskonnonvapaus eikä Suomen kansalaisuus edellytä minkään uskontokunnan jäsenyyttä. Ainakaan virallisesti suomalaisuudella ja uskonnolla ei siis pitäisi olla mitään tekemis-

tä toistensa kanssa. Aineistoni osoittaakin sen, ettei identiteeteissä ole niinkään kyse lainopillisista määritelmistä vaan prototyypeistä. Sosiaalipsykologisessa kielenkäytössä prototyyppi tarkoittaa kulttuurisesti jaettuun käsityksiä siitä, millaisia tietyn ryhmän jäsenet tavallisesti ovat. Suomalaisen prototyypin on siis (yleensä enemmän tai vähemmän tiedostamaton) käsitys "tyypillisestä suomalaisesta" ja muslimin prototyyppi vastaavasti käsitys "tyypillisestä muslimista".

Henkilön menestys identiteettineuvotteluissa riippuu pitkälti siitä, missä määrin hän muistuttaa ryhmän kulloinkin vallitsevaa prototyyppiä. Minun suomalaisuuttani ei ole koskaan asetettu kyseenalaiseksi, mikä johtunee pitkälti siitä, että olen esimerkiksi ulkonäköni ja äidinkieleni puolesta tarpeeksi lähellä suomalaisuuden prototyypin. Jos taas henkilö selvästi poikkeaa suomalaisuuden prototyypistä, hänen kansallisuutensa saatetaan kiistää arkipäivän kohtaamistilanteissa, vaikka hän olisikin syntynyt Suomessa ja ollut koko ikänsä Suomen kansalainen.

Vaikuttaa siltä, että päihheet ja kristinusko ovat osa suomalaisuuden prototyypin ainakin joillekin musliminuurille. Suomalaisuus oli aineistossani kuitenkin myös muuta kuin humalahakuista kristillisyyttä. Tutkimukseeni osallistuneet nuoret liittivät suomalaisuuteen esimerkiksi erilaisia luonteenpiirteitä, hyveitä ja tapoja, joista joihinkin heidän oli helpompi samaistua kuin toisiin. Nuorten mukaan jotkin hyveet jopa yhdistävät islamia ja suomalaisuutta:

Monet asiat niinku mitä mä sanoin, mitä suomalaiset tekee, kuuluu myös meille tai se on niinku osa meidän uskontoa... Esimerkiksi just se, että antaa naapurille rauhan. (Haastattelu, kirjoittajan hallussa.)

Kun tutkimukseen osallistuneet nuoret puhuivat viinanhuuruudesta tai kristillisestä suomalaisuudesta, he tavallisesti viittasivat suomalaisiin "te"- tai "ne"-muodossa, toisin sanoen käyttivät ilmaisuja "te suomalaiset" tai "ne suomalaiset". Kun taas puheena oli esimerkiksi suomalaisten vaatimattomuus tai rehellisyys, persoonamuoto usein vaihtui ja nuoret alkoivatkin puhua "meistä suomalaisista". Persoonamuoto saattoi vaihtua monta kertaa yhden ainoan haastattelun aikana; sama haastateltava puhui välillä "teistä" ja välillä "meistä" suomalaisista aina sen mukaan, mitä ominaisuuksia suomalaisuuteen kulloinkin liitettiin.

Tutkimukseeni osallistuneiden nuorten suhde suomalaisuuteen oli siis monimutkainen ja vaihteli tilanteesta toiseen. Vastaavia jännitteitä oli havaittavissa myös maahan-

muuttajataustaisten tutkittavien suhteessa vanhempiensa alkuperämaan kulttuuriin. Moni tutkimuksen osallistujista oli elänyt koko elämänsä Suomessa, eikä siksi tuntenut olevansa täysin kotonaan vanhempiensa lähtömaassa. Useat heistä kuvasivat vierauden kokemusta, joka vaivasi kaikkialla. Marokkolaisien vanhempien Suomessa syntynyt lapsi saattoi esimerkiksi kertoa kokevansa itsensä marokkolaiseksi Suomessa mutta suomalaisiksi Marokossa.

Tutkimukseeni osallistuneet nuoret suhtautuivat kansallisten ja uskonnollisten identiteettien välisiin jännitteisiin pääasiassa kahdella eri tavalla. Yhtäältä he peräänkuuluttivat "suomalaista islamia" eli suomalaisten tapojen sovittamista islamiin. Toisaalta he korostivat islamin yleismaailmallisuutta ja ylijärjaisuutta. Tutkimukseeni osallistuneiden nuorten mukaan on vain yksi islam, joka on sama kaikille maailman ihmisille. Kansalliset ja alueelliset erot uskonnonharjoituksessa kuuluvat nuorten mukaan "kulttuuriin", eivät todelliseen islamiin. Nuoret peräänkuuluttivat kulttuurisesta vaihtelusta siivottua islamia ja suhtautuivat siksi usein kriittisesti islamin alueellisiin perinteisiin, joita harjoitetaan vanhempien alkuperämaassa.

Myös ei-muslimilla on toisinaan taipumus ajatella, että on olemassa jokin todellinen islam, jolla on tietyt yksiselitteiset opit ja käytännöt. Esimerkiksi terrori-iskujen jälkeen mediassa näkee usein väiteltävän siitä, onko islam "todellisuudessa" sodan vai rauhan uskonto. Mutta kenellä on oikeus määrittellä, mitä on "todellinen islam"? Tutkimillani nuorilla on vastaus valmiina: Jumala yksin määrittää oikean uskon. Mutta entä jos ei tehdä oletusta Jumalan olemassaolosta? Kuka silloin voi määrittellä todellisen islamin?

Uskontotieteilijä ei voi ottaa kantaa Jumalan olemassaoloon tai muihin uskonnollisiin totuusväittämiin. Tästä syystä uskontotieteilijä ei myöskään voi nostaa yhtä islamin muotoa muiden yläpuolelle, vaan hänen on suhtauduttava tasapuolisen neutraalisti kaikkien islamin suuntausten totuuteen. Uskontotieteilijän näkökulmasta ei olekaan olemassa yhtä islamia vaan monia erilaisia islameita. Uskontotieteilijälle islam ei ole yksi selvärajainen kokonaisuus vaan, islam-tutkija Jan Hjärpen (1997) sanoin, "kori" täynnä sekalaisia tarinoita, rituaaleja, tapoja, symboleita, moraalinormeja ja oppeja. Korin sisällöt voivat olla jopa ristiriidassa keskenään; osa niistä kannustaa epätasa-arvoon ja väkivaltaan, osa taas tasa-arvoon ja väkivallattomuuteen. Ei ole uskontotieteilijän asia valikoida asioita korista ja nimittää niitä "todelliseksi islamiksi".

Samasta syystä uskontotieteilijä ei myöskään voi ottaa kantaa siihen, ovatko nuoret muslimit oikeassa rajatessaan vanhempiensa uskonnollisia perinteitä ”todellisen islamin” ulkopuolelle. Uskontotieteilijänä en olekaan kiinnostunut siitä, ovatko tietyt uskonnolliset tulkinnat oikein, vaan siitä, mitä niillä saadaan aikaan. Nuorten muslimien tapauksessa tiukka rajanveto uskonnon ja kulttuurin välille sekä irtisanoutuminen vanhempien sukupolven perinteistä antavat uskonnollista liikkumavaraa ja tilaa uudellisille tulkinnoille. Hylkäämällä joitain vanhempien perinteitä ”epäislamilaistena” nuoret voivat oikeuttaa omat ratkaisut uskonkysymyksissä. Tällä tavoin he voivat myös yrittää rakentaa sellaista uskonnollista identiteettiä, joka sopii parhaiten yhteen ei-islamilaisten valtaväestön normien kanssa. Eräät omaan tutkimukseeni osallistuneet nuoret naiset esimerkiksi kieltäytyivät noudattamasta eräitä epätasa-arvoisia pitämiään käytäntöjä, koska katsoivat, etteivät ne ole osa islamia vaan patriarkaalista kulttuuria.

Myös muualla Euroopassa tehdyissä tutkimuksissa on todettu, että nuoret muslimit samaistuvat yhä etenevässä määrin kansainväliseen muslimiyhteisöön ja hylkäävät siksi perinteitä, joiden he katsovat kuuluvan uskonnon sijasta kulttuuriin. Tältä osin tutkimukseni tulokset ovat linjassa muissa Euroopan maissa tehtyjen vastaavien tutkimusten kanssa. Tämä ei kuitenkaan merkitse, että aivan kaikki musliminuoret suhtautuvat vastaavalla tavalla kansallisuuteen ja uskontoon, vaan tutkimusten tulokset saattavat osittain johtua käytetyistä menetelmistä: Euroopan musliminuria koskevat tutkimukset ovat pääosin olleet pienen otoksen laadullisia tutkimuksia, joihin osallistuu usein etupäässä uskonnollisia aktiiveja. Tulokset kertovatkin ehkä ennen kaikkea niiden musliminurten uskonnollisuudesta, jotka harjoittavat uskoaan ahkerimmin. Tutkimusten ulkopuolelle puolestaan jäävät ne monet, jotka kyllä identifioituvat muslimieksi, mutta eivät harjoita uskontoaan kovin aktiivisesti tai ollenkaan.

Kokonaiskuvan saaminen musliminurten identiteeteistä edellyttäisi koko muslimiväestöä edustavien kyselytutkimusten tekemistä – ja sellaisia ei meillä Suomessa ole tehty vielä yhtäkään. Suuren otoksen kyselytutkimukset ovat olleet vähissä myös muualla Euroopassa, mutta jotain sentään jo tiedetään. David Voas ja Fenella Fleischmann (2012) ovat tehneet yhteenvedon aiheesta koskevasta tutkimuksesta ja todenneet, että Euroopan nuorten muslimien uskonnollisia identiteettejä leimaa ehkä ennen kaikkea moninaisuus: Osa nuorista muslimieista,

ehkä erityisesti uskonnolliset aktiivit, samaistuvat ennen kaikkea kansainväliseen muslimiyhteisöön ja haluavat siksi puhdistaa islamin paikallisista perinteistä, jotka usein leimaavat heidän vanhempiensa uskonnonharjoitusta. Osa musliminurista, ehkä jopa uskonnollisesti vähemmän aktiivinen enemmistö, puolestaan kokee islamin etupäässä osana suvun tapakulttuuria ja jatkaa siksi vanhempiensa uskonnollista perinnettä sitä sen kummemmin kyseenalaistamatta. Ja onpa niitäkin nuoria muslimieita, jotka hylkäävät islamin kokonaan ja päätyvät joko jonkin toisen uskontoperinteen kannattajiksi tai kokonaan uskonnottomiksi.

Ehkä tärkein tutkimuksesta nouseva viesti musliminurista onkin: ei yleistetä. Kaikki musliminuoret eivät ole edes uskonnollisesti samanlaisia, vaan jokaisesta säännöstä on olemassa poikkeus. Uskontulkinnat ja uskonnonharjoituksen muodot vaihtelevat niin paljon, että myös nuorten muslimien kohdalla on yhden islamin sijaan syytä puhua monista islameista.

Lähteet

- Hjärpe, Jan (1997). What will be chosen from the Islamic basket? *European Review*, 5 (3), 267–274.
- Jaakkola, Magdalena (2009). *Maahanmuuttajat suomalaisten näkökulmasta: Asennemuutokset 1987–2007*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Pauha, Teemu (2015). Ambassadors of Faith: Young Muslims Negotiating for Agency in the Face of Discursive Government. *Journal of Religion in Europe*, 8 (1), 73–100.
- Pauha, Teemu (2017). Praying for One Umma: Rhetorical Construction of a Global Islamic Community in the Facebook Prayers of Young Finnish Muslims. *Temenos*, 53 (1), 55–84.
- Pauha, Teemu (2018). *Religious and national identities among young Muslims in Finland: A view from the social constructionist social psychology of religion*. Uskontotieteen väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Pauha, Teemu, & Inga Jasinskaja-Lahti (2013). “Don’t ever convert to a Finn”: Young Muslims writing about Finnishness. *Diaconia*, 4 (2), 172–193.
- Pew Research Center (2018). *Being Christian in Western Europe*. Washington, DC: Pew Research Center.
- Voas, David & Fenella Fleischmann (2012). Islam moves west: Religious change in the first and second generations. *Annual Review of Sociology*, 38, 525–545.

Johanna Peltoniemi

Tutkijatohtori, Helsingin yliopisto
johanna.peltoniemi@helsinki.fi

Hanna Wass

Yleisen valtio-opin professori, Helsingin yliopisto
hanna.wass@helsinki.fi

Marjukka Weide

Väitöskirjatutkija, Jyväskylän yliopisto
marjukka.weide@jyu.fi

Miroslav Nemčok

Tutkijatohtori, Helsingin yliopisto
miroslav.nemcok@gmail.com

Laaja kyselyaineisto ulkosuomalaisten poliittisesta osallistumisesta

Avainsanat: Poliittinen osallistuminen, kirjeäänestys, äänestäminen, ulkosuomalaiset, kyselytutkimus, aineisto

Artikkeli on laadittu osana Suomen kulttuurirahaston rahoittamaa tutkimushanketta *"Facilitating Electoral Participation from Abroad (FACE)"* ja Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamaa *"Kansalaisuuden kulut ja kuplat (BIBU)"* -tutkimushanketta (hanke nro 312710).

Vaikka ulkosuomalaisten määrä on ollut tasaisessa kasvussa viimeisten parinkymmenen vuoden ajan, heidän poliittinen painoarvonsa on säilynyt vähäisenä. Ulkomailla asuu yli 250 000 äänioikeutettua, mutta vain noin kymmenen prosenttia heistä äänestää Suomen vaaleissa. Kevään 2019 eduskuntavaaleissa oli ensimmäistä kertaa mahdollista äänestää kirjeitse ulkomailta. Muiden maiden kokemusten perusteella voidaan odottaa, että kirjeäänestys tulee pitkällä aikavälillä vaikuttamaan myönteisesti ulkomailla asuvien äänioikeutettujen äänestysaktiivisuuteen. Helsingin yliopistossa käynnissä olevassa tutkimushankkeessa toteutettiin kevään vaalien jälkeen laaja kyselytutkimus, johon vastasi 2 100 ulkomailla asuvaa Suomen kansalaista 50 eri maasta. Kyseessä on toistaiseksi suurin otannalla koottu aineisto ulkosuomalaisista. "Facilitating Electoral Participation from Abroad" (FACE) -tutkimushanke tarkastelee erityisesti sitä, miten erilaiset joustavat äänestysmenetelmät edistävät poikkikansallista poliittista osallistumista ja ulkosuomalaisten poliittista edustusta yhteistyössä kahden muun tutkimushankkeen sekä Oikeusministeriön kanssa.

Vaikka ulkosuomalaisten määrä on ollut tasaisessa kasvussa viimeisten parinkymme-

nen vuoden aikana, heidän poliittinen painoarvonsa on säilynyt vähäisenä. Ulkomailla asuvien äänioikeutettujen lukumäärä (yli 250 000) on verrannollinen Keski-Suomen vaalipiiriin, jossa oli vuoden 2015 eduskuntavaaleissa 217 000 äänioikeutettua. Ottaen huomioon, että Keski-Suomen vaalipiiristä valitaan kymmenen kansanedustajaa eduskuntaan, ulkosuomalaisen äänestäjäkunnan koko on varsin huomattava. Ulkosuomalaisten äänestysaktiivisuus on sen sijaan pysytellyt vaaleista toiseen kymmenen prosentin tuntumassa. Tähän ovat vaikuttaneet yhtäältä käytännön hankaluudet, kuten pitkät etäisyydet äänestyspaikalle, ja toisaalta ulkosuomalaisille tärkeiden teemojen näkyttömyys puolueiden kampanjoinnissa ja median vaalikeskusteluissa. Nämä seikat yhdistettyinä vaalijärjestelmään, jossa ulkosuomalaisten äänet hajoavat eri vaalipiireihin, aiheuttavat vakavia esteitä ulkosuomalaisten täysipainoiselle poliittiselle osallisuudelle ja edustuksellisuuden toteutumiselle.

Tilanteen parantamiseksi Suomi-Seura ry ja Ulkosuomalaisparlamentti ovat kampanjoineet 1990-luvulta lähtien kirjeäänestysten käyttöönoton puolesta. Marraskuussa 2017 eduskunta hyväksyi lakiesityksen (HE

101/2017 vp), jossa vaalilakia muutettiin siten, että ulkomailla pysyvästi asuvat äänioikeutetut ja vaalien ajan ulkomailla tilapäisesti asuvat tai oleskelevat muut äänioikeutetut saavat oikeuden äänestää yleisissä vaaleissa postitse ulkomailla. Kirjeäänestyksen käyttöönoton jälkeen äänioikeutetuilla säilyy mahdollisuus äänestää halutessaan ennakkoon ulkomailla valtioneuvoston asetuksella määrättyissä edustustoissa ja niiden toimipaikoissa. Lakia sovellettiin ensimmäisen kerran kevään 2019 eduskuntavaaleissa. Kirjeäänestys on merkittävä muutos vaalilainsäädännön näkökulmasta – äänestäminen Suomen vaaleissa on ensimmäistä kertaa mahdollista ilman vaalivirkailijaa.

FACE on toistaiseksi suurin ulkosuomalaiskyselytutkimus

Helsingin yliopistossa käynnissä olevassa "Facilitating Electoral Participation from Abroad (FACE)" -tutkimusprojektissa lähetettiin eduskunta- ja europarlamenttivaalien jälkeen kesällä 2019 kutsu osallistua kyselytutkimukseen 10 000 ulkomailla asuvalle täysi-ikäiselle Suomen kansalaiselle, joiden äidinkieleksi Suomen väestörekisterissä on merkitty suomi tai ruotsi. Tällä rajauksella pyrittiin tavoittamaan nimenomaan niitä ulkomaille muuttaneita kansalaisia, joilla on juuret Suomessa. Kysely kohdistettiin erityisesti maihin, joissa kohderyhmään kuuluvia ihmisiä asuu 1 000 tai enemmän. Yhteensä kutsuja lähetettiin liki 90 maahan. Kyselyyn osallistui 2 100 henkilöä 50 eri maasta. Ulkomailla asuvaa äänestäjäkuntaa ei ole aiemmin tutkittu tässä mittakaavassa. Tutkimuksen rahoittaa Suomen Kulttuurirahasto ja se on käynnissä Helsingin yliopiston valtiotieteellisessä tiedekunnassa maaliskuun 2021 loppuun saakka.

FACE-tutkimushanke tarkastelee erityisesti sitä, miten erilaiset joustavat äänestysmenetelmät edistävät poikkikansallista poliittista osallistumista ja ulkosuomalaisten poliittista edustusta. Ulkosuomalaisten poliittisesta osallistumisesta on koottu kyselytutkimusaineisto kertaalleen aiemmin, ennen kirjeäänestyksen käyttöönottoa vuonna 2014 (Peltoniemi 2018). FACE-kysely suunniteltiin siten, että vertailu aineistojen välillä on mahdollista. Näin pystytään arvioimaan kirjeäänestyksen lyhyen aikavälin vaikutuksia ulkosuomalaisten äänestyskäyttäytymiseen.

Muiden maiden kokemusten perusteella voidaan odottaa, että kirjeäänestys tulee pitkällä aikavälillä vaikuttamaan myönteisesti ulkomailla asuvien äänioikeutettujen äänestysaktiivisuuteen. Aiempi tutkimus on osoittanut, että pitkä etäisyys äänestyspaikalle on

merkittävin syy ulkosuomalaisille jättää äänestämättä. Ruotsissa vuonna 2002 käyttöön otetun kirjeäänestyksen myötä ulkoruotsalaisten äänioikeutettujen osallistuminen nousi yli viidellä prosenttiyksiköllä vuoteen 2014 mennessä.

Kuten yleensä kyselytutkimuksissa, myös FACE-kyselyyn vastanneet ovat todennäköisesti keskimääräistä kiinnostuneempia tutkimusaiheesta. Näin ollen aineistossa on itse-valikoitumisen aiheuttamaa vinoumaa (self-selection bias). Kun ulkomailla asuvien äänestysaktiivisuus oli kevään 2019 eduskuntavaaleissa 12,6 prosenttia, vastaava luku kyselyyn vastanneista oli 51 prosenttia.

Kokemukset ja mielikuvat kirjeäänestyksestä moninaisia

Pääpaino kyselyssä oli poliittisessa osallistumisessa. Kaksi kolmesta vastanneesta raportoi tietäneensä kirjeäänestysmahdollisuudesta. Tästä huolimatta niistä vastaajista, jotka ilmoittivat äänestäneensä kevään eduskuntavaaleissa, vain 20 prosenttia äänesti kirjeitse kevään vaaleissa. Enemmistö äänestäneistä, yli 70 prosenttia, äänesti ulkomaan edustustossa, kun taas alle kymmenes äänestäneistä vastaajista äänesti Suomessa, joko ennakkoon tai vaalipäivänä.

Kirjeäänän antaneiden keskuudessa (n=202) arviot kirjeäänestämisestä olivat pääosin myönteisiä. Viisiportaisella asteikolla täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteen "Kirjeäänestys olisi ollut/oli helppo tilata" kanssa oli yhdeksän kymmenestä. Samoin 90 prosenttia vastaajista piti ohjeita helpos- tui ymmärrettävinä (täysin tai jokseenkin samaa mieltä). Kirjeäänestäneet eivät näytä pelkäävän väärinkäytöksiä, sillä kolme neljästä vastaajasta oli jokseenkin tai täysin eri mieltä väitteen "Kirjeäänestys vaarantaa vaalisalaisuuden" kanssa, ja kaksi kolmesta vastaajasta väitteen "Kirjeäänestys tekee vaalivilpin mahdolliseksi" kanssa. Kirjeäänestys ei heidän mukaansa myöskään latista osallistumisen kokemusta: yli 90 prosenttia vastaajista oli jokseenkin tai täysin eri mieltä siitä, että kirjeäänestäminen tekisi äänestämisestä liian arkista. Sen sijaan kirjeäänestysprosessi koettiin jonkin verran hankalaksi.

Ulkosuomalaisten poliittisen osallisuuden tunteeseen vaikuttavat useat eri tekijät, ja on selvää, että niihin kaikkiin ei pystytä pureutumaan yksittäisellä uudistuksella. Mahdollisuus äänestää postin välityksellä tuo ennen kaikkea joustoa käytännön järjestelyihin ja helpottaa etäisyydestä ja muista hankaluuksista johtuvia ongelmia. Toisaalta se voi epäsuorasti vaikuttaa myös muihin

koettuihin esteisiin, mikäli puolueet huomaavat ulkosuomalaisissa piilevän poliittisen resurssin ja alkavat huomioida heidät paremmin vaaliohjelmissaan ja -kampanjoissaan, mikä osaltaan laajentaisi vaalijulkisuutta ja helpottaisi tietovajetta ja motivaatio-ongelmia. Tämä voi puolestaan johtaa suurempaan osallistumisasteeseen ja sitä kautta vaateisiin poliittisen edustuksen vahvistamiseksi esimerkiksi oman vaalipiirin, erillisen ehdokasasettelun tai edustajakiintiöiden kautta.

Suomi on ollut eurooppalaisessa vertailussa jälkijunassa ulkomailla asuvien äänioikeutettujen poliittisen osallisuuden edellytysten parantamisessa. Siihen kohdistuneet vaatimukset voimistuivat vuonna 2003 voimaan astuneen uuden kansalaisuuslain myötä. Laki mahdollisti kaksoiskansalaisuuden ja lisäsi siten potentiaalisten äänioikeutettujen määrää. EU:n sisällä kirjeäänestys on tällä hetkellä käytössä 16 jäsenvaltiossa.

Kirjeäänestyksen käyttöönoton kaltaisissa uudistuksissa on keskeistä, että niiden

tavoitteiden toteutumista ja laajempia vaikutuksia tarkastellaan perusteellisesti. Tämä on myös edellytys jatkokehittämiselle. Suomessa on yksilötason rekisteriaineistojen ja kyselytutkimusaineiston pohjalta erinomaisten mahdollisuudet toteuttaa arviointi sekä tieteellisen tutkimuksen että poliittisen päätöksenteon tarpeita hyödyttäen. FACE-hanke tulee toteuttamaan kirjeäänestyksen evaluoinnin yhteistyössä Oikeusministeriön ja *Politiskt beteende i den finlandssvenska diasporan* -tutkimushankkeen kanssa vuoden 2020 aikana. FACEn hankekauden päättyessä FACE kyselyaineisto tallennetaan anonymisoidussa muodossa Yhteiskuntatieteelliseen tietovarastoon, jossa se on tutkijoiden käytössä.

Viitteet

Peltoniemi, Johanna (2018) *On the Borderlines of Voting. Finnish Emigrants' Transnational Identities and Political Participation*. Acta Universitatis Tamperensis 2403. Tampere: Tampere University Press.

Kotoudutaan Varsinais-Suomessa 2020 -tapahtuma

Kotoudutaan Varsinais-Suomessa 2020 -tapahtuma järjestetään keskiviikkona 29.1.2020 Turun Kristillisellä opistolla. Tapahtumassa esitellään sekä AboaNova -hankkeessa kehitettyjä malleja ja tuotteita sekä hyviä käytäntöjä kotoutumisen edistämiseksi. Tapahtuma tavoitteena on myös koota yhteen maahanmuuttajien ja kotoutumisen parissa työskentelevien eri alojen ihmisten asiantuntemus messupöydillä ja/tai työpajoissa.

Tapahtuman tavoitteena on koota yhteen maahanmuuttajien kanssa työskenteleviä eri tahoja, kuten tutkijoita, opettajia ja hanketoimijoita.

Tapahtuman järjestävät:

AboaNova -hanke (Turun kaupunki, Siirtolaisuusinstituutti, Turun AKK ja Turun kristillinen opisto), Turun yliopiston opettajankoulu- tus- ja kasvatustieteiden laitos sekä ELY-keskus ja Kotona Suomessa -hanke.

Johanna Kortessalo-Ainasoja

KT, Turun yliopisto
Aluepäällikkö, Turun kaupungin sivistystoimen hallinto
johanna.kortessalo-ainasoja@gmail.com

Sallimuksen maa ja sen lapset – Amerikan suomalaisten akkulturaatio Yhdysvalloissa 1908–1923

Avainsanat: Amerikan suomalaiset, Yhdysvallat, akkulturaatioprosessi, akkulturaatiostrategia

Kirjoitus on hänen Lectio praecursoria, jonka hän esitti väitöstilaisuuden alussa 8.11.2019.

Olen tutkinut Amerikan suomalaisen yhteisön akkulturaatioprosessia vuosien 1908–1923 Yhdysvalloissa. Tutkimukseni kulkee metodologialtaan gadameriläisen tieteenkäsityksen perinteessä, jonka mukaan historiatutkimus voi tuottaa tietoa ja välineitä tähän päivään. Foucaultin (1972) mukaan historian traditionaalinen tehtävä on muokata menneisyyden monumentteja tämän päivän dokumenteiksi. Menneisyyden aineistojen pöyhiminen virkistää ja päivittää historian aiheita tähän päivään ymmärtysemme tueksi ja tulevaisuuden välineiksi. Dialogi, jonka tutkimukseni on tuottanut menneisyyden ja tämän päivän välille, onkin ollut yksi sen keskeisimmistä tuloksista.

Tutkimukseni teoreettinen viitekehys koostuu John W. Berryn (2002, 2005, 2007) akkulturaatioprosessin teoriasta ja Piotr Sztopkan (1999) yhteiskunnallisesta luottamusteoriasta. Tutkimusaineiston lähteet koostuvat Amerikan suomalaisten kasvatustieteellisestä Koti (Home) -aikakauslehdestä ja Yhdysvaltain kongressin tilaustyöstä; Siirtolaisuuskomission raporteista.

Miksi tutkimuksen kohteena on Amerikan suomalainen yhteisö, miksi ei vähemmistöjä tämän päivän Suomesta? Amerikan suomalaisuuden tutkiminen on tärkeää, sillä se on osa kansamme historiaa. Akkulturaatiotutkijat suosivat menneisyyden yhteisöjä,

sillä tarvitaan kokonainen sukupolvi, jotta akkulturaation prosessista saadaan mahdollisimman kattava kuvaus.

Tutkimus tarjoaa rajatun kuvauksen kahden maan yhteiskunnallisesta todellisuudesta. Vuosina 1900–1914 matkasi noin 200 000 suomalaista Yhdysvaltoihin. Osa kansakunnan parhaimmistoa ja tulevaisuustoivoisia nuoria, matkusti kohti vierasta maata työtä tekemään, lapsia kasvattamaan ja kiinnittymään armollisemman elämän säikeeseen.

Suomalaiset jättivät armaan kotimaansa osittain myös siitä syystä, ettei luottamusta yhteiskunnan tulevaisuuteen ollut. Aikakautta sävytti uhkakuva muutoksesta, jossa kokonainen suomalaisuuden kulttuuri, kansa ja sen tulevaisuus olivat suuren kysymysmerkin alla.

Tulevaisuus epävarmuuden valossa loi vahvaa tarvetta löytää niin taloudellisesti kuin poliittisestikin vakaampaa näkymää. Vastanottavana maana puolestaan Yhdysvallat tarjosi maahanmuuttajalleen rotutietoisuuden, kansallismielisen ja poliittista ääriä pelkäävän mantereeseen.

Tutkimuksen keskeisiä käsitteitä

Akkulturaation määrittely tarkoittavan ilmiötä, jossa kaksi toisilleen vierasta kulttuuria kohtaa, ja tämä kohtaaminen tuottaa

osapuolissa eritasoista sosiaaliskulttuurista ja psykologista muutospainetta. Tätä muutospainetta kutsutaan myös akkulturaatiostressiksi, ja sen seurauksena yksilö pyrkii muodostamaan selviytymisen strategian eli akkulturaation strategian.

Akkulturaation strategia on siis yksilön tahtotila selviytyä keskellä vierasta kulttuuria ja yhteiskuntaa. Ihanteellisin strategia on integraation tila, jossa toimitaan aktiivisesti valtakulttuurin kanssa, ja pidetään yhtä aikaa yllä etnistä kulttuuria. Assimilaation strategiassa vähemmistöryhmä ei halua harjoittaa omaa etnistä kulttuuriaan, vaan pyrkii omaksumaan valtakulttuurin etnisen kulttuurinsa tilalle.

Separation strategiassa kuilu valtakulttuurin ja vähemmistön välillä kasvaa, sillä ryhmä arvostaa yksinomaan etnistä kulttuuriaan. Jos taas ryhmä käyttäytyy marginalisaation strategian mukaisesti, on se vain heikosti kiinnostunut omasta kulttuuristaan ja valtakulttuurista.

Akkulturaatio, eli sopeutumisen prosessi, tarjoaa läpileikkauksen niistä yksilön ja yhteiskunnan resurseista, jotka vaikuttavat akkulturaation sisältöön. Lähtömaan ja vastaanottajamaan tilanne, yksilön taustatekijät sekä tuleva elämä uudessa yhteiskunnassa muodostavat kokonaisuuden.

Eli vaikka tutkimuksessa puhutaan prosessista, se ei ole sitä sanan varsinaisessa merkityksessä. Sopeutuminen ei etene kuin juna kohti päätepysäkkiään, vaan yhtä tärkeää on itse prosessin osien ja eri vaiheiden tutkiminen ja ymmärrys.

Miksi yhteiskunnallisen luottamuksen aihe nousi tärkeäksi akkulturaatiotutkimuksessa? Siitä syystä, että maahanmuutto, siirtolaisuus ja akkulturaatio liittyvät vahvasti yhteiskuntaan. Niin lähtömaan kuin vastaanottajamaan yhteiskunnallisella ilmapiirillä on suuri merkitys sille, miten sopeutuminen voi tapahtua rakentavalla tavalla. Sztompkan (1999) yhteiskunnallisen luottamusteorian mukaan ihminen kiinnittyy parhaiten yhteiskuntaan, jossa vallitsee luottamuksen ilmapiiri.

Yhteiskunnan instituutiot ovat sen kirkkain peili, ja niiden tulisi toimia läpinäkyvästi, sosiaalisen järjestyksen ja normien mukaisesti. Instituutioiden tulisi olla mukana rakentamassa psykologisesti turvallista ilmapiiriä, jossa yhteiskunnan jäsenet voivat nähdä yhteisen tulevaisuuden mahdollisuutena ja tavoittelemisen arvoisena. Erityisesti tilanteessa, jossa yhteistä kieltä ei ole, on luottamuksen ilmapiirillä suuri merkitys sopeutumisellemme. Kaiken näkyvän ja todennettävissä olevan lisäksi, ihmiset kantavat mukanaan menneisyytensä kokemuksia.

Maahanmuuttaja kantaa mukanaan entisen kotimaansa luottamuksen tai epäluottamuksen ilmapiiriä, ja siten menneisyys joko edistää tai hidastaa uuteen yhteiskuntaan kiinnittymistä. Luottamus on vahva väline, ja mitä enemmän sen vaikutukseen perehtyy, sitä vakuuttuneemmaksi tulee sen voimasta ja merkityksestä.

Mitkä keskeiset aiheet nousivat esiin Amerikan suomalaisen yhteisön akkulturaation prosessissa?

Amerikan suomalaisuuden historia on ollut huimapäisten miesten ja urheiden naisten tarina, mutta siihen kuuluivat myös lapset. He elivät ainutkertaisen lapsuuden: amerikkalaisen lapsuuden suomalaisissa perheissä.

Amerikkalainen koulutusjärjestelmä toimi avainroolissa perheiden amerikkalaistajina, sillä se rekrytoi siirtolaisperheiden lapset heidän kouluistaan amerikkalaistamisen tehtävään.

Lapset olivat lähes pakotettuja nousemaan omien vanhempiensa *kulttuurivanhemmiksi* ja yhteiskunnan viestintuojiksi keskelle siirtolaisperhettä. Lasten rooliksi jäi raportoida vanhempiensa ja sisarustensa amerikkalaistumisen ja englanninkielen osaamisen tasosta. Lasten suorittama perheiden amerikkalaistamistyö oli osoitus siirtolaisuuden kirvelevästä ytimestä: kuilusta ensimmäisen ja toisen polven todellisuuksien välillä. Ensimmäinen siirtolaispolvi eli uuden ja vanhan välimaastossa, mutta toinen siirtolaispolvi oli jo uuden kulttuurin lapsi.

Erik H. Erikson (1976, 1982) kuvaili siirtolaisperheitä sisältä rikki revityiksi, sisäisen hierarkian menettäneiksi perheiksi, joiden amerikkalaistaminen ei ollut oikein. Suomalaisvanhemmat joutuivat miettimään amerikkalaistuneiden lastensa kasvatuksen suunnan uudestaan.

Amerikan suomalaisten tahtotila oli amerikkalaistua, mutta he eivät suostuneet unohdamaan isiensä maata. Suomalaiset olivat aktiivisia oman toimintakulttuurinsa vahvistamisessa. He halusivat säilyttää isiensä maan kulttuurin, ja äitiensä kielen vahvana ja elinvoimaisena. Kehittäessään Amerikan suomalaisuutta, siirtolaiset osallistuivat yhteisen *toimintakulttuurin* luomiseen. Toimintakulttuuri oli integraation strategian mukainen, eli vuorovaikutteinen uuden yhteiskunnan ja siirtolaisyhteisön välillä.

Palaamme gadameriläisen tieteenkäsitteksen lupaukseen menneisyyden tiedosta, joka syventää ymmärrystämme omaa aikaamme ja itseämme kohtaan, ja joka voi tuottaa välineitä tulevaisuuteen. Mitkä aiheet nousivat kantavaksi sillaksi 1900-luvun ja 2000-luvun välille? Mitkä aiheet olivat osa sitä dialogia,

jota tutkimukseni menneisyyden aiheista nousi osaksi tämän päivän maahanmuuton keskustelua?

Kasvatus- ja koulutusinstituutit ovat olleet ja ovat edelleen keskeisessä asemassa rakentamassa yhteiskunnallista luottamusta ja yhteistä tulevaisuuskäymää. Maahanmuuttajaperheiden arjen huolen aiheet ovat myös pysyneet saman suuntaisina aikakaudesta riippumatta. Työttömyyden ja köyhyyden tuottamat ongelmat kuuluvat myös heidän arjensa tummaan varjoon. Menneisyyden varjot antavat joko uusiutumisen voimaa ja välineitä, tai sitten syövyttävät luottamuksen tuntemusta uutta yhteiskuntaa, sen vierasta kulttuuria ja sen instituutioita kohtaan.

Uusi yhteiskunta vaikuttaa toimillaan perheiden arvokkaimpaan ytimeen, lapsiin. Tänä päivänä maahanmuuttajaperheet saattavat kokea yhtä lailla akkultuuraatiivista stressiä tilanteessa, jossa heidän lapsensa osallistuvat yhteiskunnan varhaiskasvatukseen ja koulutuksen järjestelmiin. Elämän sattumanvaraisuutta kuvastaa se sosiaalinen todellisuus, jossa maahanmuuttajaperhe ilmaisee lastensa kasvatuksen kautta omaa tahtotilaansa akkulturoitua, eli akkultuuraatiivista strategiaansa. Lapset ovat siis vaarassa joutua perheittensä tahtotilan kohteeksi ja sen toteuttajiksi, vailla vaikuttamisen mahdollisuuksia. Kuka vartioi lasten oikeutta omaan akkultuuraation strategiaan?

Ihmiset ovat yhteiskunnan energia.

Siirtolaisuus oli ja on yhä, kaikille sen osapuolille kuten vastaanottajamaalle, lähtömaalle, yksilölle ja ryhmälle, muutos.

Muutoksen suuruus onkin sitten mannerlaattojen ja siirtolohkareiden kokoluokkaa.

Ihmismassojen myötä siirtyvät kansakuntien parhaimmistot rakentamaan toista yhteiskuntaa, toista tulevaisuutta. Yksilöön siirtolaisuus jättää jäljen, joka on elämänpiituinen. Jos palaamme Eriksonin ajatuksiin, saamme vahvistuksen siitä, että siirtolaisuus ja sopeutumisen voimalliset pyrkimykset voivat myös rikkoa ihmisiä ja perheitä vieden heidän voimansa ja taitonsa selviytyä.

Miten akkultuuraatio voisi tapahtua parhaalla mahdollisella tavalla? Miten voidaan varmistaa parhaimmat edellytykset sopeutua uuteen yhteiskuntaan yksilönä ja ryhmänä?

Mahdollistamalla aika, paikka ja resurssit käydä akkultuuraatioprosessin vaiheet lävitse ja tarjoamalla yhteiskunta, joka vahvistaa luottamuksen ilmapiiriin syntymistä. Prosessi vie yksilöllisen määrän aikaa, eikä sen lopputuloksesta voida koskaan olla varmoja. Vähemmistöpolitiikalla voidaan kuitenkin vahvistaa yhteiskuntaa, jossa sen omat kan-

salaiset sekä uuden tulokkaat, elävät ja haaveilevat yhteisestä tulevaisuudesta luottamuksen ilmapiiriin yhteiskunnassa.

Monien kulttuurien yhteiskunta koostuu monista äänistä ja parhaimmillaan kaikille äänille ja erilaisuudelle on tilaa. Rushdien (1990) mukaan monien kulttuurien maassa ei yhteiskunnallista keskustelua voida käydä yksinäisesti, vaan äänekkäästi ja kyseenalaistaen sovinnaisuuden lait ja sopimukset. Liian siloteltu ja liiaksi tasapainoon pyrkivä, monien kulttuurien yhteiskunta, ei ole tarpeeksi hereillä eikä tarpeeksi tiedostava kantaakseen maansa pinnalla monien kulttuurien painoa. Sovinnollisuuden alle voimme luoda sääntöjen ja lakien viidakon, jolla pyrimme suojelemaan vähemmistöjä. Mutta suojelemmeko silloin heidän oikeuttaan olla erilainen? Vai suojelemmeko heitä loukkaantumasta asioista, jotka ensin itse olemme määritelleet loukkaaviksi? Monikulttuurisuuden aihe ei ole helppo, eikä yksiselitteinen, mutta tutkimusta ja yhteiskunnallista keskustelua aiheesta tulee käydä.

Älkää kumartako ihmisiä ja jumalia, vaan taistelkaa itsellenne tulevaisuus, sanoo Rushdie (1990). Akkultuuraatioprosessi ja sen strategiat ovat ihmisen olemassaolon taistelun tuloksia, julkilausumia tahtotilasta selviytyä ja olla olemassa, joko omalla tai vieraalla maaperällä.

Lähteet

- Berry, J. W., Poortinga, H.Y., Marshall, H., Segall, H. & Dasen, P.R. (2002). *Cross-Cultural Psychology. Research and Application*. Second Edition. United Kingdom: Cambridge University Press.
- Berry, J. W. (2005). Living succesfully in two cultures. *International Journal of Intercultural Relations*. Psychology Department 29, 697–712.
- Berry, J. W. (2007). *Acculturation Strategies and Adaptation*. Teoksessa *Immigrant families in contemporary society*. Lansford, J. E., Deater-Deckard, K. D., Bornstein, M. H. (toim.) New York: Guilford Press.
- Foucault, M. (1972). *The Archeology of Knowledge. And the Discourse on Language*. New York: Random House.
- Erikson, K. (1976). *Everything in it's path: Descruction of community in the Buffalo Creed Flood*.
- Erikson, E. H. (1982). *Lapsuus ja yhteiskunta*. Suom. E. Huttunen. Jyväskylä: Gummerus.
- Rushdie, S. 1990. *In Good Faith*. London: Granta.
- Sztompka, P. (1999). *Trust – A Sociological Theory*. Cambridge Cultural Social Studies. United Kingdom: Cambridge University Press.

Afnan Zafar

Doctor of Technology
School of Technology and Innovation,
University of Vaasa
afnan.zafar@uva.fi

Revamping the employability of highly skilled immigrants in Finland

Keywords: skilled immigrants, brain drain, innovative solutions, integration

The employability and employment rate of foreign origin people have been actively discussed in Finland. The phenomenon is also related to attracting highly skilled workers to Finland. While many public and private bodies are working on to attract talent from abroad, the existing foreign origin talent within Finland has been largely overlooked. The official data shows that there is not much improvement in the employability of foreign origin skilled workers in the last decade or so. To what degree is there a pool of highly skilled workers with foreign background available on the Finnish labour market, who are not employed to an equal degree with native Finns? The purpose of this article is to examine the officially available information on this issue. The article also explores the role of the gender and last names biases in the recruiting process. Finally, it discusses the Finnish Government plans and measures to tackle the present situation effectively.

Innovative countries should not have problems in finding new talent and attracting them to move for a better future in this Global village. Finland has frequently topped international rankings in education, technology, innovativeness, happiness and standard of living over the last two decades. All these positive outcomes have helped to attract cre-

ative minds from around the world. However, Finland has real problems in retaining this talent for longer periods. Highly skilled workers come and go, but seldom consider Finland as a permanent home. Finland has thus remained a training house for human capital, but once these brains are ready to rock, the country loses them in one way or another. The problem is getting worse due to multiple reasons, such as lack of permanent contracts, work visa delays, instability in policies for immigrants and tuition fees for international students in schools. It is very important to revamp the process of integration of highly skilled immigrants in the Finnish work culture and society in general. To achieve this goal, it is important to have a deeper look at previously available data related to the employment rate of skilled immigrants. The article posits that the relatively low rate of employment of immigrants is either due to unavailability of immigrant origin skilled workers, or it is because of lower acceptability of immigrant skilled workers on the Finnish labour market. This article will help to gain a better understanding of the current employability situation of skilled workers and provide insights for better policies.

The best way to study the employability of highly skilled immigrants in Finland is

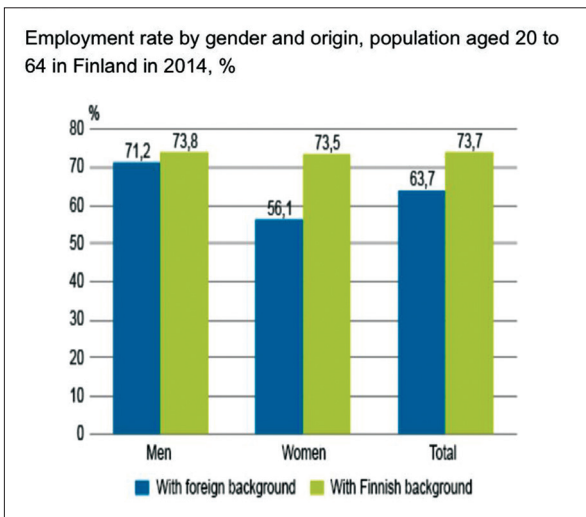

Figure 1. Comparison of employment rate in foreign and Finnish background individuals. Source: Statistics Finland.

to compare them with the employability of highly skilled native Finnish people. Statistics Finland provides authenticated data for such comparison. In 2014, it carried out a UTH-survey (*Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi tutkimuksen/Survey on work and well-being among persons of foreign origin*), in which data was collected through face-to-face interviews. The survey found around 241,000 people living in Finland, whose parents were born abroad. The surveyed people were a heterogeneous group including internal EU migrants, refugees and other immigrants. The survey includes data on immigration, education, language skills, health facilities and labour market position. While looking into the results regarding the labour market situation, the findings revealed the actual situation of employment rates of immigrants in comparison to native Finns. The survey explained the results of the employment rate on three main criteria, namely gender, origin and population. There was 10% lower level of employment of people with a foreign background (63.7%) as compared to those with Finnish background (73.7%). The major difference derived from the lower employment rate of foreign females (56.1%), which was 17.4% less, relative to (73.5%) women with Finnish background.

The level of education results showed that the higher the education level, the better the employment rate of the immigrant. Immigrant males (83%) with university-level education have only 3% lower employability than their counterpart Finnish males (86%).

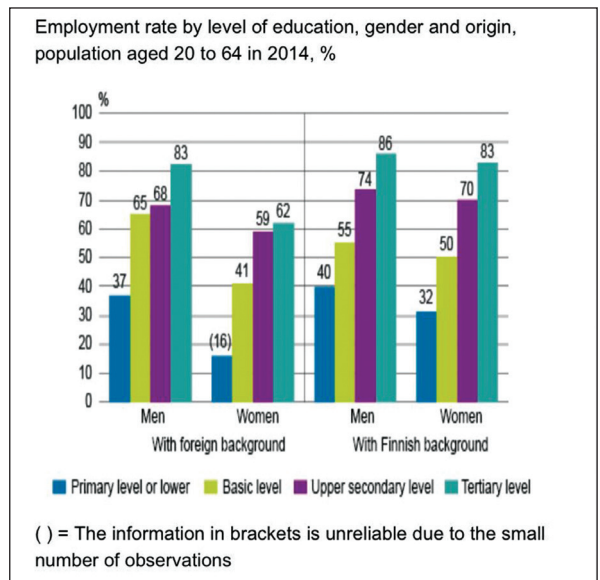

Figure 2. Comparison of employability in foreign and Finnish background individuals based on education levels. Source: Statistics Finland.

Again, there is a 21% gap between foreign background females (62%) relative to their Finnish background (83%) counterparts.

Additionally, the unemployment rate of foreign background (14.4%) is 6% higher than their counterpart Finnish background males (8.4%). Women with foreign origin (6.3%) have 10.7% higher unemployment rate relative to their counterpart Finnish origin women (17%). Overall, unemployment of foreign background people was 11.5%, in comparison with 4,6% rate with those with Finnish background.

It is important to note that there is only a relatively small difference (4.3%) in the unemployment rates among immigrants and Finns with lower secondary level education.

As the data and results are more than 5 years old (from 2014), it is important to compare the results with the more recent figures. The latest data available on the unemployment of foreign background people is from OECD survey, conducted in late 2017. The unemployment rate of foreign background immigrants in Finland was then found to be 15.8%. This includes 17.5% females and 14.3% of males of foreign backgrounds (OECD 2019).

The comparison of data of foreign background immigrants in 2014-2017 gives us clear findings and a ground situation.

The data in Table 1 shows that there has not been much change observed in terms of the percentage number of unemployment of immigrants in Finland. There is even a 0.1% increase in overall unemployment in the people of foreign backgrounds. As there is no

Unemployment rate of population aged 20 to 64 with foreign and Finnish background by gender and level of education in 2014, %

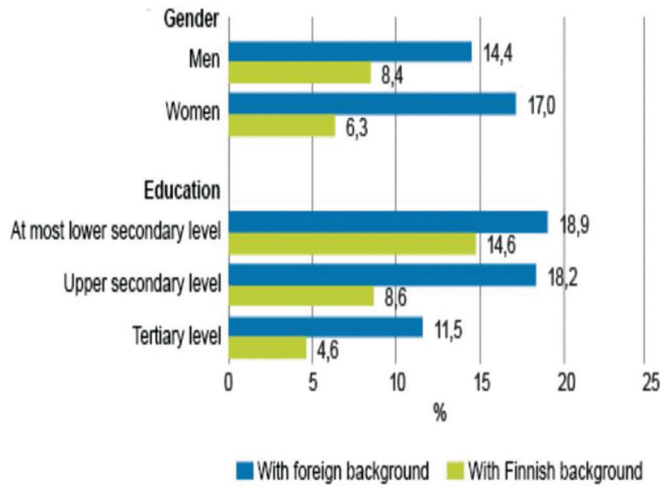

Figure 3. Comparison of unemployment in foreign and Finnish background individuals based on gender and education. Source: Statistics Finland.

similar comparative data available from 2019, it seems from the above three years' data, that nothing much has changed since 2014. However, the overall unemployment data from July 2019 has shown some progress. According to Statistics Finland (2019/07), there are 14,000 less unemployed people as compared to July 2018. The employment trend was 72.4%, while the trend in unemployment is 6.6%. Figure 5 graphically represents the overall employment rate in the last decade (2009-2019).

It can be assumed that if the overall employment trend has remained positive, there could be improved levels of employability of foreign background people. However, it is clear from the immigrant employment rate from 2017 that things have not changed much. There is also an eye-opening study recently published by the researcher Akhlaq Ahmad (2019) from Helsinki University, which explores the importance of surnames of applicants in getting employed for any

job in Finland. The findings of the research indicate that the ethnicity of the applicants plays a vital role in getting employed. The first priority is systematically given to the applicants with Finnish surnames. On another level, recognizably 'European' surnames were associated with a clear advantage over the non-European names in the recruiting process (Ahmad 2019). This is thus clearly one of the several reasons for the lower employment rates of foreign background people.

The former PM Antti Rinne's (2019) government announced recently, that there would be an increase in the budget for employment and economy. In the light of available data, it is highly important to spend some of that money to revamp the existing employability and integration programs. The main revamping that is needed to stop the brain drain from Finland is to focus on highly skilled immigrants, and the immigrants graduating each year from Finnish Universities and polytechnic schools (Yliopisto & AMK). Attracting highly skilled workers from abroad is a good thing, but accommodating the huge number of already available skilled workers in Finland actively in the current workforce should be a priority.

A reason for this prioritizing foreign origin workers already living in Finland is simple, loud and clear: this group is already accustomed to the Finnish working life, and many have graduated from Finnish schools. They understand the working and entrepreneurship environment, and most importantly, the Finnish Government has already spent significant tax resources on them. The

Table 1: Comparison of unemployment data 2014-2017. Source: Statistics Finland/OECD

Statistics Finland/ OECD	Unemp. 2014 (%)	Unemp. 2017 (%)
Men	14.4	14.3
Women	17.0	17.5
Total	15.7	15.8

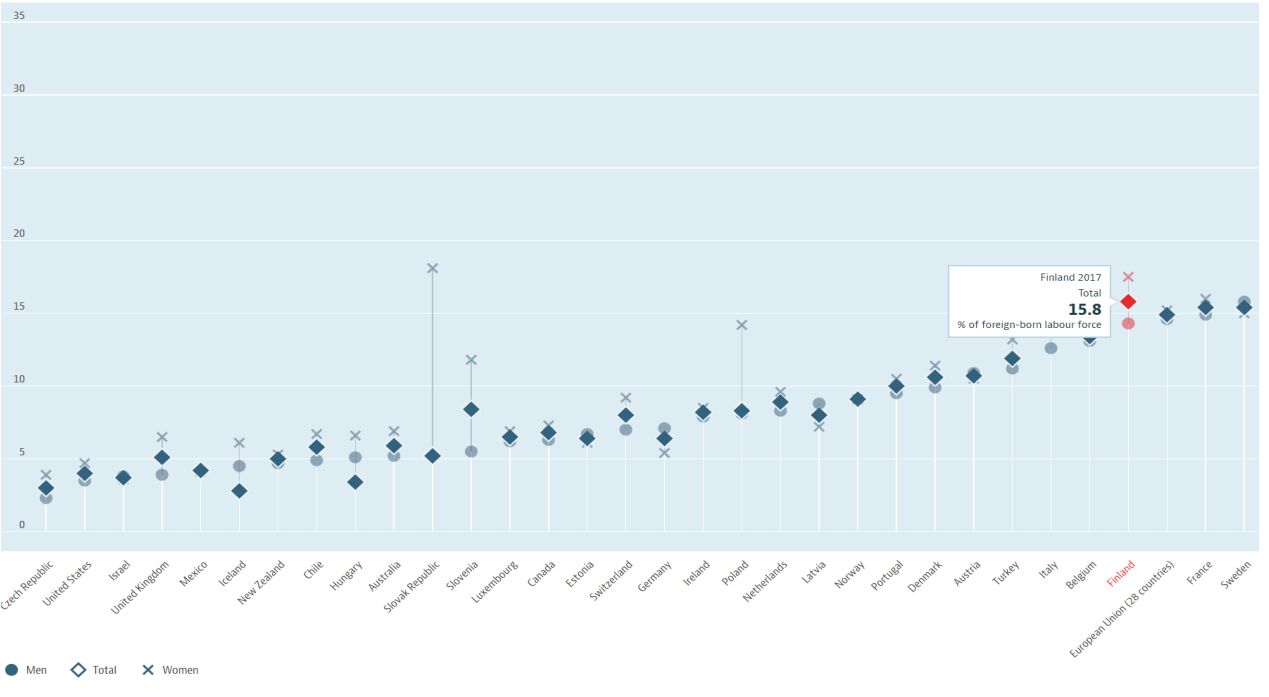

Figure 4. Unemployment of foreign background individuals in 2017. Source: OECD.

over 15% of highly skilled immigrants who are currently unemployed could be the most readily available source to tackle the shortage of workforce.

According to the Finance Ministry (2019), a total of 2.7 billion Euros was allocated for employment and economy. A fair share of this amount is planned to be spent towards TE offices and to develop jobseeker programs. The increase in the budget for employability is a good sign and shows the concern of the Government towards the burning issue of skilled unemployed immigrants.

There is also an urgent need for a specifically dedicated study to gain accurate data on the present-day unemployment of highly skilled workers with a foreign background. Such a study should also seek to identify the reasons, factors and language issues relating to the problem, as well as company

problems in hiring and the overall integration process. A new strategy should be based on the results of such a study. It is important to adopt research-based approach, because in the previous decade the employability of highly skilled immigrants has not improved. The revamping of a strategy for employability for this group should involve innovative solutions, including the strengthening of online

Figure 5. Employment rate and trend of employment rate 2009/07–2019/07. Source: Statistics Finland.

work possibilities, IT-related training, building new platforms to facilitate the interactions between skilled workers and potential employers, freelance work possibilities and acceptability of immigrants in Finnish jobs with basic Finnish language wherever possible. The improvement in this issue holds a promise of solving the shortage of skilled workers in a wide variety of industries in Finland.

Bibliography

- Ahmad, A. (2019). When the Name Matters: An Experimental Investigation of Ethnic Discrimination in the Finnish Labor Market. *Sociological Inquiry*. <https://doi.org/10.1111/soin.12276>.
- Employment: Employment rate of men with foreign background nearly on a level with men with Finnish background – women have more difficulties in finding work. (2014). https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/uth-tutkimus/yhteenveto_en.html. Accessed 24.8.2019.
- Finance minister: More immigration needed to tackle labour shortage (2019). https://yle.fi/uutiset/osasto/news/finance_minister_more_immigration_needed_to_tackle_labour_shortage/10922604. Accessed 25.8.2019.
- Finland is the world's happiest country – again (2019). <https://www.weforum.org/agenda/2019/03/finland-is-the-worlds-happiest-country-again/>. Accessed 25.8.2019.
- Finland faces problems to attract foreign high-skilled workers (2018). www.foreigner.fi/articulo/work-and-study/finland-faces-problems-to-attract-foreign-high-skilled-workers/20181212161444000903.html. Accessed 26.8.2019.
- Foreign-born unemployment, OECD data (2019). <https://data.oecd.org/migration/foreign-born-unemployment.htm>. Accessed 26.8.2019.
- Number of employed persons almost unchanged, un-employment decreased from one year ago (2019). http://tilastokeskus.fi/til/tyti/2019/07/tyti_2019_07_2019-08-20_tie_001_en.html. Accessed 26.8.2019.
- Population by labour force status, sex and age, month-ly data (2019). https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/en/StatFin/StatFin__tym__tyti__kk/statfin_tyti_pxt_11af.px/. Accessed 25.8.2019.
- Population with a foreign background in Helsinki (2019). <https://ulkomaalaistaustaisethelsingissa.fi/en/content/employment-and-unemployment>. Accessed 25.8.2019.
- The Budget: Formulation of the Budget (2019). <https://vm.fi/en/the-budget>. Accessed 25.8.2019.
- Zafar, Afnan (2018). Aivovuoto Suomessa – todellinen uhka vai myytti? http://www.migrationinstitute.fi/files/pdf/siirtolaisuus-migration/sm4_2018.pdf. Accessed 24.8.2019.
- Zafar, Afnan & Kantola, Jussi (2019). Brain drain in Finland; A real threat or myth and its impact on Finland's R&D capabilities. http://zeszyty.fem.put.poznan.pl/numery/ZN_OiZ_PP_79_16.pdf. Accessed 24.8.2019.

Uunituore julkaisu!

Muuttoliikebibliografia Migration Bibliography Migrationsbibliografi

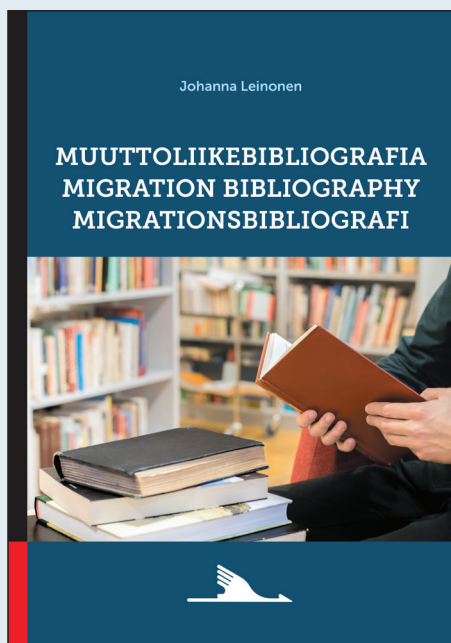
Johanna Leinonen

Tämä monitieteinen bibliografia sisältää muuttoliikkeisiin, kotoutumiseen, etnisiin suhteisiin ja vastaaviin aiheisiin liittyvää tutkimusta 1800-luvulta tähän päivään. Sisällytetyt tutkimukset kohdistuvat maahanmuuttoon, maastamuuttoon, maan sisäiseen muuttoliikkeeseen tai kansallisiin vähemmistöihin. Lisäksi bibliografia sisältää johdantokappaleen, jossa tarkastellaan muuttoliiketutkimuksen kehitystä Suomessa 1970-luvulta lähtien ja pohditaan mahdollisia tulevaisuuden tutkimusteemoja.

This multidisciplinary bibliography comprises research on migration, integration, ethnic relations, and related subjects published between the late eighteenth century and the present. The studies included are related to migration from, to, or within Finland. A selection of studies on national minorities is also included. In addition, the bibliography contains an introductory chapter that outlines trends in Finnish migration research since 1970 and provides suggestions for future research themes.

Denna mångvetenskapliga bibliografi innehåller forskning om flyttningsrörelser, integration, etniska relationer och motsvarande tematik från 1800-talet till nutid. Bibliografin innehåller även information om invandring, emigration och inre flyttningsrörelser samt nationella minoriteter. Vidare består bibliografin även av ett inledningskapitel, där forskningen kring flyttningsrörelser och dess utveckling från 1970-talet framåt betraktas, men möjliga framtida forskningsteman.

Siirtolaisuusinstituutti 2019. Julkaisuja 27. 672 s.

Price 40 € + delivery costs
<http://kauppa.siirtolaisuusinstituutti.fi/>

Pasi Saukkonen

Erikoistutkija, dosentti
Helsingin kaupungin tietokeskus
pasi.saukkonen@hel.fi
<https://pasisaukkonen.wordpress.com/>

Sananvapaudesta ja sen rajoista

Kymmenisen vuotta sitten keskustelin erään maahanmuutto- ja monikulttuurisuus-kriittisistä kirjoituksistaan tunnetuksi tulleen henkilön kanssa Helsingin yliopiston avoimen yliopiston luentosarjalla. Aiheena oli kysymys: Mitä Suomi menettää aktiivisella maahanmuuttopolitiikalla?

Luennoitsijakumppanini esitti ensimmäisissä puheenvuoroissaan yhdestä keskustelun kohderyhmästä ilmaisuja, joita en pitänyt tarpeellisina akateemisessa vuoropuhelussa. Muistiini on jäänyt puhe kamelinajajista. Esitin toiveeni, että voitaisiin jatkaa tällaisia stereotyyppisiä ilmaisuja välttämällä näin tapahtuikin.

Tämä julkinen dialogi on jäänyt mieleeni yhtenä parhaimmista, joita olen urallani kokenut maahanmuuton, kotoutumisen ja monikulttuurisuuden alueilla. Muisto ei ole myönteinen keskinäisistä näkemyseroistamme huolimatta, vaan nimenomaan niiden vuoksi. Liian usein näistä asioista on puhuttu niin, että kaikki keskustelijat ovat olleet useimmista asioista samaa mieltä.

Kansainvälisen muuttoliikkeen ja monikulttuurisen yhteiskunnan kysymykset ovat aidosti monimutkaisia, ja niihin liittyy paljon oikeutettuja näkökulmia. Silloin kun keskustelun osanottajat ovat yksimielisiä, asia ei mene eteenpäin. Jos näistä teemoista puhuttaessa kaikki ovat samaa mieltä, paikalla on liian yhtenäistä väkeä. Joku puuttuu.

Toisaalta hyvän keskustelun edellytys on myös siihen osallistuvien keskinäinen arvos-

tus sekä puheen kohteena olevien ihmisten kunnioitus. En tiedä, mitä olisi tapahtunut, ellei kanssani luennoinut ihminen olisi antanut hitusen periksi oman kielenkäyttönsä osalta. Kyseinen dialogi ei ainakaan varmasti olisi jäänyt muistoihini onnistuneena tilaisuutena.

Niin Suomessa kuin monissa muissakin maissa uusnationalistisia tai radikaalioikeistolaisia poliitikkoja on nostettu ”tikun nokkaan” tai joutunut käräjille ilmaisuistaan, joita on pidetty herjaavina, rasistisina, jotain kansanryhmää vastaan kiihottavina tai vihapuheena. On ymmärrettävää, että näissä muutoin arvokonservatiivisissa piireissä sananvapaus on nostettu korkeaan arvoon.

Sitä on vaikeampi ymmärtää, että oikeus toisten ihmisten loukkaamiseen olisi edellytys hyvälle keskustelulle tai että demokratia ja oikeusvaltio olisivat heti vaarassa, jos sananvapautta rajoitetaan. Tällaisia argumentteja on kuitenkin viime aikoina tuotu esille. Edellä mainittujen lisäksi myös homoseksuaalisuuteen kriittisesti suhtautuvissa uskonnollis-konservatiivisissa piireissä.

Edellä mainittu omakohtainen muisto sittemmin Perussuomalaisten puheenjohtajaksikin edenneen henkilön kanssa käydystä keskustelusta on esimerkki juuri päinvastaisesta. Sananvapauden optimaalinen toteutuminen korkeatasoisen julkisen keskustelun muodossa edellyttää itsehillintää. Osanottajien on hyvä olla tietoisia niistä rajoista, joiden ylittäminen pysäyttää vuoropuhelun

kiistelyyn siitä, onko jotain sopivaa sanoa vai ei.

Lähtökohtaisesti nämä rajat kulkevat sekä keskinäisen että kolmansien osapuolten ihmisarvon kunnioituksen ja henkilökohtaisten ominaisuuksien loukkaamattomuuden kohdalla. Toista ihmistä ei pidä tietoisesti loukata esittämällä sellaisia mielipiteitä tai käyttämällä sellaisia ilmaisuja, joita voi perustellusti pitää nöyryyttävänä.

Israelilainen filosofi Avishai Margalit määrittää teoksessaan *Decent Society* siivoksi (*decent*) yhteiskunnaksi sellaisen, jonka sosiaalisen instituutiot eivät nöyryytä ihmisiä. Sivistyneessä (*civilized*) yhteiskunnassa ihmiset eivät puolestaan nöyryytä toisiaan. Nöyryyttäminen tarkoittaa Margalitille ihmiskunnan ulkopuolelle, alemman arvoiseksi olioksi asettamista.

Verbaalisesti nöyryytetyistä tulee helposti fyysisen väkivallan uhreja. 1930-luvulla juutalaisista ensin tehtiin kuvaannollisesti rottia, ja lopulta heitä tapettiin kuin rottia. Yksilötasolla nöyryytys saattaa johtaa henkilökohtaisen tuskan ja kärsimyksen lisäksi jopa itsemurhaan, jonka kiusattu, loukattu, uhkailtu tai vainottu kokee viimeiseksi ulospääsytiekseen.

Erityisen haavoittuvassa asemassa ovat erilaisiin vähemmistöihin kuuluvat ryhmät ja ihmiset, kuten amerikkalainen filosofi Jeremy Waldron on todennut *The Harm of Hate Speech* -teoksessaan. Yksien oikeus sananvapauden maksimaaliseen toteuttamiseen voi vakavasti kaventaa toisten sananvapautta ja olemisen oikeutta.

Belgialainen filosofi Patrick Loobyuck asettaa puolestaan *Samenvleuen met gezond verstand* -teoksessaan empatian, kyvyn myötäelää, toimivan monikulttuurisen yhteiskunnan edellytysten ytimeen. Kirjan nimen voisi ehkä suomentaa terveän järjen yhteiskunnaksi.

John Rawlsin poliittisen liberalismien teoriaa edelleen kehittäen Loobyuck pitää tärkeänä ihmisten järjellisyttä. Olosuhteissa, joissa ihmiset ovat lähtökohdiltaan ja ajattelutavoiltaan erilaisia, heidän täytyy pystyä asettamaan itsensä toisen ihmisen asemaan. Myös sellaisen, joka ei ole hänen kaltaisensa. Tämä on järjellisyyden ensimmäinen ehto.

Tämän Gentin yliopiston professorin mielestä ihmisten tulee myös ymmärtää, että jos he vaativat itselleen joitain oikeuksia tai vapauksia, heidän on tunnustettava myös toisten ihmisten oikeus vastaavien oikeuksien tai vapauksien vaatimiseen. Vastavuoroisuus on toinen monikulttuurisen yhteiskunnan tärkeistä periaatteista.

Elleivät ihmiset pysty toimimaan näiden edellytysten mukaisesti, he eivät toimi mo-

nikulttuurisessa yhteiskunnassa järjestelmällisesti. Järjenvastaisten ihmisten kanssa on vaikeata elää kaikissa oloissa.

Monet kaipaavat nykyään yhteiskuntiin kaikkien jakamia arvoja ja normeja ja yhteistä identiteettiä. Loobyuckin mukaan tämä on tarpeetonta. Kaikkien tulisi kuitenkin hyväksyä yhteiskuntasopimus, joka tarjoaa puitteet kulttuurisille vapauksille. Samalla tämä sopimus asettaa rajat vapauksien toteuttamiselle järjellisyyden ja vastavuoroisuuden hengessä.

Tästä julkisesta moraalista doktriinista Loobyuck käyttää Rawlsin terminologiaa edelleen seuraten nimitystä *overlappende consensus*, joka on Suomessa käännetty limitäiseksi yhteisymmärrykseksi. Se voisi Loobyuckin mukaan koostua esimerkiksi moninaisuuden tunnustamisesta, kirkon ja valtion erottamisesta, syrjinnän kiellosta ja yksilöiden perusoikeuksien hyväksymisestä.

Kysymys on suvaitsevaisuudesta, mutta sen täsmällisemmässä ja realistisemmässä muodossa. Loobyuckin mukaan kaikkien ei tarvitse pitää tai edes olla pitävinaan kaikista ja kaikesta. Ihmisten ei tarvitse pitää moraalisesti toivottavina kaikkea, millä on olemassa olon oikeus perustavien vapauksien ja oikeuksien nojalla.

Toisaalta ei-toivottavien tai edes halveksuttavien asioiden kieltäminen lailla ei aina ole mielekästä, eikä useinkaan edes suotavaa. Kieltäminen johtaa helposti tasapainon menettämiseen ja vastavuoroisuuden järkkymiseen. Yhdeltä ryhmältä kielletään jotain, vaikka jollekin toiselle ryhmälle verrannollista käytöstä sallitaan.

Sananvapauden käytölle on syytä asettaa rajoja. Kaikista herkkähiipiäisimpien ihmisten tunteet ja kokemukset eivät kuitenkaan saisi Loobyuckin mukaan olla rajojen asettamisen lähtökohdana. Monikulttuurisessa yhteiskunnassa eläminen vaatii myös kykyä sietää omien käsitysten ja näkemysten kyseenalaistamista. Vain näin keskustelua siitä, miten yhdessä elo saadaan mahdollisimman sujuvaksi, voidaan käydä kunnolla. Asiaista pitääkin riidellä, ihmisistä ei.

Keskinäistä kunnioitusta, valmiutta kuunnella toista ja pidättäytymistä loukkaavista ilmaisuista edellytetään kaikilta osapuolilta. Järjellisyys ja vastavuoroisuuden vaatimukset koskevat myös itseään vapaa-mielisinä ja suvaitsevaisina pitämiä ihmisiä. Myös suvaitsemattomina pitämäsi ihmiset voivat kokea tulevansa loukatuksi tai jopa nöyryytetyiksi. Siksi esimerkiksi toisten nimittämistä rasisteiksi kannattaisi tehdä vain erittäin harkiten ja hyvin perusteluin.

Antero Leitzinger

Tutkija, VTT
Maahanmuuttovirasto
antero.leitzinger@migri.fi

Paljonko heitä on?

Viimeaikaisissa tutkimuksissa on huomattu, kuinka usein ihmisten mielikuvat poikkeavat tilastollisista tiedoista: lapsuutemme talvet olivat lumisempia, ruoka oli halvempaa, maailmassa sodittiin vähemmän, tuhkarokko oli harmiton, eikä kaduilla kuljeskellut kuin sinisilmäisiä blondeja...? Ulkomaalaisia on tosiaan nyky-Suomessa enemmän kuin koskaan aiemmin, mutta sitäkin mielikuvamme liioittelevat ja vieläpä valikoivasti: näemme "murjaaneja", joita pidämme arabimuslimeina, turvapaikanhakijoina ja terroristeina, mutta emme niinkään kiinalaisia emmekä hinduja, joita Suomeen on tullut töihin ja pienemmillä otsikoilla.

Emme tiedä, paljonko ulkomaalaisia oli sata vuotta sitten, sillä vasta 31.12.1920 laskettiin ulkomaalaisväestömme koko valtakunnan alueella: 24 451. Aiemmin heitä oli laskettu vain suurimpien kaupunkien väestönlaskennoissa. Tilastojen uskottavuus heikkenee kuitenkin, jos kriittinen katse kohdistetaan pienimpiin ryhmiin, sillä kymmenen suurimman kaupunkimme asukkaissa laskettiin 8.12.1920 yhteensä 18 brittiä ja 14 espanjalaista enemmän kuin koko maassa kolme viikkoa myöhemmin. Muidenkin ryhmien osalta voi kysyä, lähtivätkö he tosiaan jouluksi kotiin ja eikö heitä ollut lainkaan vaikkapa Terijoen huviloissa? Tilastoja koonneet Etsivä keskuspoliisi ja Tilastollinen päätoimisto seuraajineen eivät myöhemminkään saaneet lukujaan täsmäämään, vaikka vertailivat niitä vuosikymmenien ajan yhtä epätoivoisina.

Ristiriitaiset yksityiskohdat sumenevat kun niitä tarkastellaan mahdollisimman kaukaa, mutta silloin muodostuu myös iluusioita. Sata vuotta myöhemmin Suomessa on yli kymmenen kertaa enemmän ulkomaalaisia kuin itsenäistymisen aikaan. Toisaalta saman verran on kasvanut Oulun kaupunki, johon olisi silloin kuten nykyisinkin mahtunut kolme neljästä ulkomaalaisestamme. Suomen talous on kasvanut vielä enemmän.

Sata vuotta sitten Suomen ulkomaalaisväestön kotimaat olivat järjestyksessä Venäjä, Ruotsi, Saksa, Viro, Puola ja Norja. Nykyisin kärjessä ovat Viro, Venäjä, Irak, Kiina, Ruotsi ja Thaimaa. Muutos lienee samaa luokkaa suomalaisten matkailukohteissa tai olympiamitalien jakautumisessa. Maailma muuttuu, mutta onko Irakista muuttanut kurdi kuopiolaisessa kebab-kioskissa tosiaan tänään oudompi ilmestys kuin Venäjältä tullut tataari "Pikku Pietarin pihalla" sata vuotta sitten?

Ruotsi on ollut mielikuvissamme kansainvälisempi ja suvaitsevaisempi kuin Suomi, mutta 31.12.1920 Ruotsissa oli vain 22 811 ulkomaalaista. Osat vaihtuivat vasta 75 vuotta sitten, kun Suomi joutui palauttamaan sotavangit, minkä moni tulkitsi tarkoittavan myös inkeriläisiä, ja toisaalta Ruotsi avautui pakolaisille. Syksystä 1944 Ruotsiin muutti myös suomalaisia runsaasti – ensin sodan vuoksi, mutta pian yksinkertaisesti paremman toimeentulon perässä. Suomi käperähti hitaasti noin 20 jälleenrakennusvuoden ajan ja silloin muotoutui mielikuva Ruotsin

auliista vieraanvaraisuudesta Suomeen verrattuna.

Tutkijat ja toimittajat eivät tee tilastoja helpommiksi lukea laskemalla ulkomaisten kansalaisten sijaan "maahanmuuttajia" tai "ulkomaalaistaustaisia", sillä silloin pitäisi muistaa paluumuuttajat, merillä syntyneet suomalaiset ja Suomessa syntyneet ulkomalaiset sekä missä Suomen rajat kulloinkin olivat. Muuttivatko petsamolaiset maahamme kun Tarton rauha 1920 liitti Petsamon Suomeen ja antoi asukkaille optio-oikeuden uskollisuudenvalaan, jonka vannoneita ei huomattu tilastoida? Entä evakot? Turun kirjamessuilla esitelty kirja "Karjalani, Karjalani, maani ja maailmani" muistuttaa siitä, ettei sotiemme siirtoväki (nykyjargonilla "sisäisesti muuttamaan joutuneet") ollut maahanmuuttajia, mutta heidänkin joukossaan oli Karjalassa asuneita ulkomaalaisia, joita palveli Suomen armeijassakin.

Mielikuvissamme kummittelevat "vierasta" kieltä puhuvat pakanat, joilla on "väärä" pigmentti, vaikka olisivatkin paljasjalkaisia suomalaisia tai täyttäsivät samat kansalaisvelvollisuudet Suomea kohtaan. Heistä on monilla havaintoja kuin humanoideista ja lumimiehistä konsanaan, mutta mikään tilasto ei heitä tavoita. Tilastot eivät kerro "kantasuomalaisten", möttösten ja rynnästen eikä heistä poikkeavien ihmisten määrää.

Mielikuva "vanhoista hyvistä ajoista" on kaukaa katsottuna rypytön illuusio. Yhtä siloiteltu on käsitys meikäläisistä ja muukalaisista toisistaan selkeästi erottuvina kansoina. Ei siinä ole sinänsä mitään vikaa, että muistiimme sekoittuu ihanteita, historian mutkia suoritetaan, havaintoja yritetään mitata ja tilastoilla haetaan lujaa perustaa, jolla yritetään erotella faktaa fiktiosta. Pitäisi kuitenkin muistaa, että puu tunnistetaan paremmin hedelmistään kuin halkomoteista.

Otamme vastaan lahjoituksia

Siirtolaisuusinstituutilla on sääntöjensä mukaan oikeus ottaa vastaan lahjoituksia ja testamentteja Suomesta ja ulkomailta. Aikaisemmin saamansa lahjoitukset instituutti on sijoittanut mm. tutkimusrahastoonsa, josta tuetaan vuosittain suomalaiseen siirtolaisuuteen liittyvää tutkimusta, dokumentaatiota ja konferenssitoimintaa.

Instituutissa ylläpidettävä siirtolaisuusarkisto ottaa myös vastaan lahjoituksena erilaisia dokumentteja jälkipolville säästettäväksi. Tällaista materiaalia ovat mm. käsikirjoitukset, kirjeet, valokuvat, äänilevyt ja pienimuotoiset tarve-esineet.

Yhteydenotot:
Arkistonhoitaja Jarno Heinilä
jarno.heinila@utu.fi
+358 (0) 40 631 3042

Elli Heikkilä

FT, dosentti, Tutkimusjohtaja
Siirtolaisuusinstituutti
elli.heikkila@utu.fi

Exits in human life

I was the member of the Educators Award Committee, Delta, Kappa, Gamma — International Society for Key Women Educators during 2012–2014. In this Committee we got lots of books from the international publishers each year to evaluate and select the winner of the annual Educators Award. The committee chose for the 2013 award recipient, Exit: The Endings That Set Us Free, written by a MacArthur prize-winning sociologist and the Emily Hargroves Fisher Professor of Education at Harvard University, USA.

Exit stresses the importance of recognizing and celebrating those times in life when one leaves the known to embark on the unknown. All people must handle their own exits during their lifetimes, and, in varied roles, all must also support others and even strangers through their own exits as they sashay or stumble toward new beginnings.

Exit is very much connected to migrants when they change their living space within a local community, moving to the other part of the country or moving abroad. Exits can be thus small and big. Even a short-distance movement can be a remarkable change for a migrant depending on the person's adjustment to the new locality. To the change it is connected leaving one thing and move on to the next. How people anticipate, define and reflect on their departure and what factors and feelings motive them to leave. The personal stories are varied. The exit both opens up and closes the paths forward bringing new opportunities and sometimes disappointments. The exit doesn't mean that the door is totally closed to the past since migrants

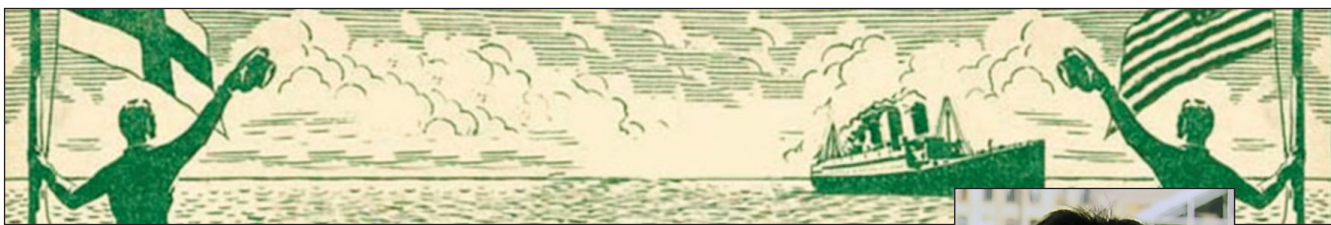
leave behind the familiar places, relatives and friends who they contact with and visit after starting the new life somewhere else.

We are free when we are able to exit from those circumstances, regions, and countries which hold us down. It can be connected to forced migration because of war and other disruptions. Also for example facing unemployment and seeing no better future prospects in the local labour market can be the main determiner for the person to move out to another region within the country or abroad. These kinds of migration events we have seen even as an earlier mass migration to the United States, so-called American fever, and to Sweden.

Every exit begins with "disengagement" accompanied by a process of "disidentification" and concludes with "resocialization". These processes are faced when there is a yearning to something new and it is time to exit the old and enter the new.

Sources

- International Society for Key Women Educators, DKG (2019). DKG — Leading Women Educators Impacting Education Worldwide. Available from: <https://www.dkg.org/> Accessed: 31.10.2019.
- Lawrence-Lightfoot, Sara (2012). *Exit: The Endings That Set Us Free*. New York: Farrar, Straus and Giroux.

Tellervo Lahti

Toiminnanjohtaja, FM, tietokirjailija
Suomen Siirtolaisuusmuseumo

FinnFesteillä Detroitissa

Amerikansuomalaisten jäkipolvien vuotuisen juhla FinnFest USA järjestettiin syyskuussa Michiganin Detroitissa. Sheraton Hotel Novi on tilava ja viihtyisä konferenssipaiikka, vaikkakin melko etäällä lentokentästä. Sheratonin ravintola palveli tyylikästä aamusta iltaan. Hotellihuoneetkin olivat isoja, kuten Amerikassa aina. Jäätävää ilmaa puhaltava ilmastointilaitte vain oli suljettava, kiitos kavereitten vinkkien. Tosin se minun kohdallani tapahtui liian myöhään, sain todella kaamean köhän, jota sitten Suomessa lääkäriille tituleerasin ilmastointilaitteflunssaksi. "Diagnoosin" olin kuullut Dohan MM-kisojen eräältä suomalaisvalmentajalta, joka oli siellä saanut saman taudin. Detroitissa oli yllättävän lämmintä, Celsiusta 25–30 astetta päivittäin. Pari päivää ennen matkaa ystäväni viestitti, että pakkaa helleasujakin mukaan, siellä onkin lämmin.

Nelipäiväisen FinnFestin ohjelma oli todella laaja ja monipuolinen, suorastaan valtaisa. Luentoja oli arvioni mukaan enemmän kuin millään aikaisemmalla konferenssikerralani. Oli ongelmallista, kun joutui valitsemaan mielenkiintoisten aiheiden välillä, koska niitä pidettiin useita samaan aikaan. Niinpä kävimme kuuntelemassa palan sieltä ja toisen täältä. Frank Eld ja hirsirakentaminen tosin pitivät minut läsnä esitelmän päättymiseen saakka ja vähän sen ylikin. Keskustelin esityksen jälkeen Frankin kanssa meidän Maailman Raitimme rakennuksista. Hän oli jo kuullutkin Kanadan talosta ja kertoi lisää sen tyypillisestä kanadalaisesta rakennustekniikasta.

Siirtolaishistoriaa oli tarjolla todella runsaasti. Suomalaisyhteisöistä saatiin uuttakin

tutkimustietoa. Dokumenttifilmit kiinnostivat meitä kaikkia. Ruokakulttuuri oli vahvasti esillä, samoin musiikki. Viola Turpeisen kunniaksi järjestetty konsertti Finn Campillä oli loistava. Viola Turpeisen 110-vuotisjuhla oli meilläkin ohjelmassa lokakuun alussa riihimäkeläisten kanssa järjestetyssä amerikansuomalaisen musiikin tapahtumassa.

Oma esitelmäni FinnFestillä oli otsikoitu Finland and The USA: Preserving the material culture of Finnish America. Käsittelin kokonaisuutena amerikansuomalaista osaa ja sen dokumentointia. Samassa sessiossa David Leif kertoi Ohiossa sijaitsevan Fairport Harborin amerikansuomalaisen museon suomalaisesineistöä. David kiinnostui meidän Siirtolaisuusmuseostamme myös siksi, kun hänen sukujuurensa yltävät Peräseinäjoelle. Toinen esiintymiseni oli lähinnä kommentti erään suomalaisyhteisöön liittyvän amerikkalaistutkimuksen esittelyyn. Samassa yhteydessä esiintyi Miika Tervonen Siirtolaisuusinstituutista. Huolimatta samanaikaisten luentojen paljoudesta väkeä riitti varmaan jokaiseen. Me Suomesta tulleet esiintyjät saimme puhua aina salintäyteiselle ja kiinnostuneelle yleisölle.

Useita tapahtumia oli järjestetty myös hotellin ulkopuolelle. Finn Camp -virkistyskeskus on puolen tunnin ajomatkan päässä. Toinen Sheratonista erillään sijaitseva tapahtumapaikka oli Finnish Center. Myös luterilaisessa Emmanuel-kirkossa kokoonnuttiin FinnFestin merkeissä. Kulkemisista hotellin ja etäpaikkojen välillä huolehdittiin itse. Michiganissa asuva sukulaiseni Ted Hurja kuljetti minua sen ajan, kun hän ehti olemaan

Viola Turpeisen kunniaksi järjestetyssä tilaisuudessa Finn Campillä esiintyi orkesterin lisäksi mm. Jim Kurtti Hancockin Finlandia Universitysta. Kuva: Tellervo Lahti.

Festeillä. Oli miellyttävää tavata hänet taas. Muutoin meidän matkaporukamme kulki takseilla. Mielenkiintoinen oli retki Detroitin downtowniin, jossa taksinkuljettajamme, 93-vuotias Ed näytti Kanadan rajalla sijaitsevan seudun nähtävyyksiä. Ed on suomalaista sukujuurta ja lähetti terveisensä sukulaisilleen Oulun seudulle.

FinnFestin Tori oli jälleen keskeinen kohtaamispaikka. Siellä oli runsaasti tarjolla mu-

siikki- ja muuta ohjelmaa. Mm. suomalaisia kansallispukuja esiteltiin pariinkin kertaan. Myyntipöydät olivat täynnä Suomeen ja suomalaisuuteen liittyviä tuotteita.

FinnFest USA järjestetään ensi vuonna Suomessa. Jotkut amerikkalaiset ja muut ulkosuomalaiset alkoivatkin jo suunnitella matkaa elokuiseen Suomeen. Myös sukulaisvierailu on luvassa.

Kuva sessiosta, jossa esiintyivät Saara Särämä, Miika Tervonen ja Tellervo Lahti Suomesta. Kuva: Tarja Koskiniemi.

Turussa keskusteltiin uskonnosta muuttuvassa yhteiskunnassa

31.10.2019 Turku

Emma Mäkinen

Uskontotieteen opiskelija, Turun yliopisto
Harjoittelijana Siirtolaisuusinstituutissa syksyllä 2019

Turussa järjestettiin lokakuun lopussa yleisötilaisuus *Religion in Contemporary Society – What do we need to know to manage complexity?* osana monitieteistä Argumenta-hanketta, jonka aiheena on uskontolukutaito moniarvoisessa yhteiskunnassa. Hanketta rahoittaa Suomen Kulttuurirahasto. Monitieteinen hanke lähtee liikkeelle ajatuksesta, että Suomessa on erilaisten uskonnollisten ja katsomuksellisten näkemysten keskellä kasvava tarve uskontolukutaidolle sekä sen paremmalle ymmärtämiselle, mitä uskontolukutaito voisi tarkoittaa. Käsitteellä tarkoitetaan yleensä esimerkiksi ihmisellä olevia taitoja ymmärtää uskontoihin liittyviä tapoja, tekstejä ja keskusteluja.

Osana hanketta järjestetään useilla paikkakunnilla seitsemän tilaisuutta, joista Turun seminaari oli järjestyksessä toinen. Uskontoon ja suomalaiseen yhteiskuntaan keskittyvä päivä kokosi aiheesta kiinnostuneet ensin iltapäivällä Sibeliuksen museon kuulemaan keynote-puheenvuoroja. Myöhemmin ohjelma jatkui paneelikeskustelulla Turun kaupunginkirjastossa. Päivän tapahtumia paikan päällä seurasi yhteensä yli 100 kuulijaa. Turun tapahtuman paikalliset järjestäjät olivat hankkeessa mukana olevat dosentti **Ruth Illman** Donner-Instituutista ja vastaava tutkija **Marja Tiilikainen** Siirtolaisuusinstituutista.

Tilaisuuden Sibeliuksen museolla avasi professori Tuula Sakaranaho. Ensimmäisen keynote-puheenvuoron piti professori **Linda Woodhead** Lancasterin yliopistosta. Woodhead esitti puheenvuorossaan, että Pohjois-Euroopassa on hajoamassa vanha

Linda Woodhead. Kuva: Anna Kimpimäki.

uskonnollis-poliittinen järjestys, jossa kirkkoon ja kansakuntaan kuulumisen ovat kietoutuneet toisiinsa. Tilalle ja vanhan järjestyksen kanssa kilpailemaan on Woodheadin mukaan tullut uusi järjestys, jossa korostuvat yksilön oikeudet.

Professori **Terhi Utriainen** Turun yliopistosta yhdisti vastauspuheenvuorossaan yksilöllistymisen laajempaan ilmiöön, jossa ihmiset eivät halua kuulua rajattuihin kategorioihin uskonnon ulkopuolellakaan. Uskonnon tai uskonottomuuden valitsemisen sijaan on helpompi tuntee omakseen väljempi henkisyiden kategoria.

Tilaisuus jatkui professori **Paul Bramadatin** (University of Victoria, Kanada) puheenvuorolla. Hän esitteli kolme eri puolille Kanadaan sijoittuvaa esimerkkiä, jotka kertoivat Kanadassa esiintyvistä uskonnollisista

Ruth Illman (vas.) sekä panelistit Zahra al-Take, Aharon Tähtinen, Ari Vuokko, Terhi Utriainen ja Kaarlo Kalliala.
Kuva: Anna Kimpimäki.

erimielisyyksistä. Puheenvuoronsa Bramadat päätti kertaamalla, mitä näistä esimerkeistä voidaan oppia. Puheenvuoroon vastannut Siirtolaisuusinstituutin johtaja **Tuomas Martikainen** toi esiin, että paikallisista eroista huolimatta myös Suomessa on mahdollista oppia Kanadassa esillä olleista tapauksista.

Seminaarin otsikossa esitettiin kysymys, mitä meidän tulisi tietää pystyäksemme onnistuneesti käsittelemään uskonnon monimuotoisuutta tämän päivän yhteiskunnassa. Tähän vastaten Utriainen totesi, että hahmottaaksemme monimuotoisuutta, on uskonnontutkimuksessa yhdisteltävä erilaisia näkökulmia. Bramadat ja Martikainen puolestaan muistuttivat, että tarvitaan lisää tutkimustietoa ja aineistoa. Lisäksi Martikainen nosti kommenttipuheenvuorossaan esiin, että lähtökohtaisesti on tärkeää muistaa aina uudelleen määritellä ja miettiä keitä ovat *me*, joista puhutaan.

Yleisökysymyksissä pohdittiin muun muassa sitä, kuinka uusi ilmiö uskonnon muuttuminen järjestäytyneestä uskonnollisuudesta enemmän yksityiseen henkisyteen lopulta on, sekä luottamuksen vähenemistä uskonnollisten instituutioiden lisäksi myös muihin instituutioihin.

Paneelikeskusteluun *Uskonto ja suomalainen yhteiskunta – mihin olemme menossa?* oli kutsuttu edustajia eri uskontokunnista. Tutkimusta edusti jo aiemmin kuultu professori Terhi Utriainen. Paneelissa pohdittiin Suomen uskonnollista nykytilaa eri uskontokuntien ja osin tutkimuksen näkökulmasta. Keskustelua veti Ruth Illman Donner-insti-

tuutista. Koulu ja opetus olivat tilaisuudessa vahvasti esillä, kun panelisteista opettaja **Zahra al-Take** kertoi esimerkkejä koulumaa-ilma. Yleisössä syntyi keskustelua al-Taken ajatuksesta, että olisi erotettavissa kulttuuri ja ”puhdas” uskonto, jota voidaan opettaa.

Linda Woodhead esitti iltapäivän luennoissaan, että kirkko ei kaikkialla Pohjois-Euroopassa enää ole paikka johon mennään kohotamaan ylikuonnollista tai kokemaan henkisyttä. Kirkko on hänen mukaansa siten menettänyt osittain perimmäisen tarkoituksensa. Illan paneelissa piispa **Kaarlo Kalliala** kuitenkin näki Suomessa pyhän kokemisen olevan tänä päivänä edelleen merkittävästi sidoksissa uskontoon.

Argumenta-hankkeen teeman mukaisesti paneelissa sivuttiin myös uskontolukutaitoa ja sen merkitystä. Uskontolukutaito käsitettiin panelistien keskustelussa esimerkiksi tietona ja ymmärryksenä uskonnosta. Yhtä mieltä oltiin siitä, että uskontolukutaitoa tulee kehittää. Vastuun uskontolukutaidon kehittämistä panelistit osoittivat koulumaa-ilman lisäksi myös uskonnollisille yhteisöille sekä erityisesti medialle.

Lisätietoja *Uskontolukutaito moniarvoisessa yhteiskunnassa* -hankkeesta: <https://katso-mukset.fi/argumenta/>

Linda Woodheadin ja Paul Bramadatin luennot ovat kuunneltavissa osoitteessa: http://vod.kepit.tv/uskonto_ja_suomalainen_yhteiskunta.html

Mihin suuntaan Suomi kehittyy?

Valtakunnallinen Muuttoliikesymposium

17.–18.10.2019 Turku

Rasmus Vesala

Talous- ja sosiaalishistorian maisteriopiskelija, Helsingin yliopisto
Harjoittelijana Siirtolaisuusinstituutissa syksyllä 2019

Mihin suuntaan Suomi kehittyy? Tätä kysyttiin kymmenennessä valtakunnallisessa Muuttoliikesymposiumissa, joka järjestettiin 17.–18.10.2019 Turun Taidehallissa. Paikalle kerääntyi kahden päivän aikana noin 65 henkeä kuulemaan monipuolisesti rakennettua ohjelmaa, joka oli jaettu kolmeen osioon: kansainvälinen muuttoliike, maan sisäinen muuttoliike ja liikkuvuus, sekä ulkosuomalaisuus ja maastamuutto. Turkuun saapuneet kansainväliset puhujat ja Taidehallin juhlasali loivat sopivan tunnelman Siirtolaisuusinstituutin 45-vuotisen taipa-leen juhlistamiseen. Instituutin juhlavuotta kunnioitti myös Varsinais-Suomen maahanmuuttopäällikkö Kalle Myllymäki hallituksen avajaistervehdyksellä.

Nähdäkseen kehityksen suunnan on ensin katsottava menneisyyteen ja näin tehtiin myös Muuttoliikesymposiumissa. Aluksi oli siis paikallaan luoda katsaus instituutin 45 menneeseen vuoteen. Instituutin johtaja Tuomas Martikainen tarjosi yleisölle puoleen tuntiin tiivistetyn informatiivisen ja viihdyttävän katsauksen Siirtolaisuusinstituutin historiaan. Matkan varrelle on mahtunut monenlaista tapahtumaa. Teknologiat ja organisaatio itsessään ovat käyneet läpi isoja muutoksia, ja instituutti on joutunut myös itse muuttamaan vuosien varrella moneen kertaan. Yksi asia on kuitenkin säilynyt: kiinnostus ja into muuttoliikkeiden tutkimiseen. Tulevaisuudessa instituutti pyrkii Martikaisen mukaan olemaan keskeisessä roolissa pohjoismaisessa muuttoliiketutkimuksessa ja asiantuntemuksessa.

Tämän jälkeen tarkastelua laajennettiin pitkälle esihistoriaan, kun Pittsburghin yliopiston emeritusprofessori Patrick Manning vei kuulijat matkalle läpi ihmisten muutto-

liikkeiden tarinan viimeisen kahden miljoonan vuoden ajalta. Manningin esitys lähti liikkeelle Homo erectuksesta ja eteni ilmastoon, kielten ja väestön kehittymistä analysoiden kohti nykyhetkeä. Viesti oli selvä: muuttoliikkeet ovat läpi ihmishistorian olleet ja tulevat jatkossakin olemaan elintärkeitä geneettiselle ja sosiaaliselle diversiteetille ja toimivat kehitystä eteenpäin vievinä tekijöinä. Haasteena on se, miten me yhteiskuntana reagoimme muuttoliikkeisiin ja vastaamme niiden ajankohtaisiksi tekemiin kysymyksiin esimerkiksi hierarkioista ja epätasa-arvosta.

Lounaan jälkeen symposiumissa siirryttiin lähemmäksi tätä päivää ja ajankohtaista tutkimusta kansainvälisistä muuttoliikkeistä. Iltapäivän avasi Nordregio -tutkimuskeskuksesta Ruotsista vierailulle tullut tohtori Timothy Heleniak. Heleniak käsitteli esityksessään maahanmuutossa viime aikoina tapahtuneita trendejä pohjoismaisesta näkökulmasta. Uusilla tulijoilla on tärkeä rooli väestönkehitykselle tilanteessa, jossa monet kunnat hiipuvat ja huoltosuhde on koetuksella historiallisen alhaisen syntyvyyden johdosta. Olennaista on Heleniak mukaan saada tulijat nopeasti integroitua paikalliselle työmarkkinoille. Hänen mielestään tähän liittyviä haasteita ei ratkaista millään yksittäisellä poliittisella linjauksella, vaan se vaatii monipuolista ja koordinoitua otetta koulutuksen, työmarkkinoiden ja sosiaali- ja palkkapolitiikan osalta. Heleniak nosti myös esiin maahanmuuttopolitiikan ennakkoimattomat, tahattomat ja epäsuorat vaikutukset, jotka on pyrittävä ottamaan huomioon. Tämä ei onnistu ilman aiheen parissa tehtyä tutkimusta ja asiantuntemusta, ja Heleniak esitys oli hyvä muistutus näiden merkityksestä.

Keskustelun ja kahvitauon jälkeen Akate-
miatutkija Johanna Leinonen esitteli Siirto-
laisuusinstituutissa käynnissä olevaa tutki-
mushankettaan *Pakolaismatkalla: Vertaileva
tutkimus pakkomuuton narratiiveista*. Hanke
tarjoaa tuoreen näkökulman pakkomuut-
toihin, joiden tutkimuksessa itse matka jää
usein sivuosaan. Leinosen mukaan pakolais-
matka on kuitenkin merkittävä murroskohta
ihmisen elämänkulussa, ja usein formatii-
vinen ja transformatiivinen kokemus, joka
pysyy jollain tasolla mukana läpi elämän.
Leinonen esitteli matkan käsitettä esityk-
sessään moniulotteisesti. Hänen mukaansa
voimme tarkastella matkaa käsitteellisenä
konstruktiona, kerrottuna muistona, fyysi-
senä prosessina, historiallisena tapahtuma-
na, metaforana ja muistipolitiikan kenttänä.
Uskon, että moni yleisöstä jää seuraamaan
tutkimushankkeen etenemistä suurella mien-
lenkiinnolla.

Leinosen jälkeen toinen instituutin tut-
kija Maili Malin esitteli maahanmuuttaja-
taustaisten lasten koulunkäyntiin liittyviä
tutkimustuloksia. Etenkin pakolaistaustaisten
nuorten asema on vaikea, sillä he jättävät
koulunkäyntinsä kolme kertaa useammin
kesken kuin koulunkäyntimaassa syntyneet
ikätoverinsa. Miksi näin on, ja miksi maa-
hanmuuttajataustaiset nuoret ylipäätään
menestyvät koulussa heikommin? Aihe he-
rätti vilkasta keskustelua, sillä tämä kysymys
on mahdollisesti ratkaisevin tekijä lasten ja
nuorten kotoutumiselle ja tulevaisuudelle.
Malin kuitenkin muistutti, että vertailu en-
simmäisen polven maahanmuuttajien ja
koulunkäyntimaassa syntyneiden välillä ei
ole reilua, ja toisen polven maahanmuutta-
jien opiskelut ovat yhä kesken. Erinomaisten
esitysten jälkeen ensimmäisen päivän kruu-
nasi instituutin naapurissa ravintola Teinis-
sä tarjoiltu 45-vuotis juhlaillallinen, jossa
päästiin jatkamaan päivän aikana virinneitä
keskusteluita rennossa ilmapiirissä.

Muuttoliikesymposiumin toisen päivän ja
maan sisäiseen muuttoliikkeeseen keskitty-
vän osion aloitti Kaupunkitutkimuksen toi-
mitusjohtaja Seppo Laakso. Laakso tarkasteli
esityksessään muuttoliikkeiden vaikutusta
aluetalouksiin ja alueelliseen eriytymiseen.
Hän esitteli pitkittäisaineiston perustuvaa
tutkimusta Helsingin seudulta, jossa talou-
den kestävä kasvu edellyttää jatkuvaa tulo-
muuttoa. Tällä alueella muuttoliikettä voi
Laakson mukaan pitää erikoistuneen aluetalou-
den moottorina. Huolestuttavaa on, että
maahanmuuttajataustaisten osaamispoten-
tialia ei saada täysmittaisesti hyödynnettyä.
Laakso nosti esiin sen, että Suomessa, kuten
muissakin EU-maissa, korkeakoulutetut
maahanmuuttajat jäävät alityöllistetyiksi,

eivätkä pääse koulutustaan vastaavaan työ-
hön. Tämän ryhmän tulokehitys onkin jää-
nyt jälkeen kantaväestöstä, mikä kytkeytyy
myös alueellisessa eriytyemisessä havaittuun
kehitykseen, jossa pienituloisten määrä on
kasvussa heikoimmilla alueilla.

Laakson esityksen jälkeen Janne Huova-
ri Pellervon taloustutkimuksesta syventyi
työvoiman ja työpaikkojen alueellisen liik-
kuvuuden tarkasteluun. Huovarin mukaan
työmarkkinoilla alueelliset erot ovat pienen-
tyneet selvästi. Alueellinen liikkuvuus on kui-
tenkin suurta ja Huovari kertoi noin 120 000
työkäisen vaihtavan seutukuntaa vuosit-
tain. Samalla myös työssäkäynti keskuksista
niiden ulkopuolelle on kasvussa. Huovarin
mukaan ihmisten liikkuminen ja monipaik-
kaisuus luovat haasteita perinteisille väes-
tötilastoille. Saman aiheen parissa, mutta
virolaisesta näkökulmasta, jatkoi Virosta saa-
punut antropologi Keiu Telve, joka oli tehnyt
kenttätyötä Suomessa työssäkäyvien perheis-
sä. Telve nosti esiin kiinnostavia huomioita
siitä, miten työssäkäynti Suomessa muutti vi-
rolaisten miesten näkemyksiä perhe-elämästä
ja työstä. Telveen mukaan ylirajainen per-
he-elämä haastoi aikaisempia käsityksiä esi-
merkiksi sukupuolten välisistä hierarkioista
ja isyydestä. Telve muistutti yleisöä siitä, että
rajat ylittävässä työssäkäynnissä ei ole kyse
pelkästään yksilöiden liikkuvuudesta, vaan
ilmiöstä, joka vaikuttaa myös perheisiin ja
yhteisöihin sekä muihin sosiaalisiin verkos-
toihin ja koko yhteiskuntaan.

Miten sitten suomalaisten liikkuvuus vai-
kuttaa meidän yhteiskuntaamme? Tätä poh-
dittiin symposiumin viimeisessä osiossa, joka
käsittelee ulkosuomalaisuutta. Aiheen avasi
Irma Garam opetushallituksesta esityksellään,
joka käsittelee suomalaisia tutkinto-opiskeli-
joita ulkomailla. Garam esitelmöi siitä keitä
nämä opiskelijat ovat ja miksi he ovat lähte-
net ulkomaille. Garam kertoi, että 46 % näistä
opiskelijoista ei osannut sanoa missä maassa
aikovat asua nykyisten opintojensa päätyttyä.
Suomen kannalta huolestuttavalta kuulosti
se, että tärkeimmiksi ilmoitetut perusteet tu-
levan asuinmaan valinnalle (mahdollisuus
koulutusta vastaavaan työhön ja uralla etene-
miseen sekä maan yleinen ilmapiiri) eivät li-
sänneet tutkittujen opiskelijoiden halukkuu-
ta asua tulevaisuudessa Suomessa.

Muuttoliikesymposium lähenei jo lop-
puun, mutta vielä oli tärkeitä aiheita käsi-
teltävänä. Perjantai-iltapäivään piristystä toi
dynaamisella esityksellään tohtori Kai Latva-
lehto Ruotsinsuomalaisesta kulttuurilähe-
työstä. Latvalehto, joka tekee väitöskirjaa
ruotsinsuomalaisuudesta ja on myös aihees-
ta kertovan dokumenttelokuvan *Laulu ko-
ti-ikävästä* päähenkilö, tarjosi yleisölle oma-

Paneelikeskustelussa YTT Johanna Peltoniemi, YTM Päivi Oksi-Walter ja Suomi-Seuran toiminnanjohtaja Tina Strandberg. Kuva: Anna Kimpimäki.

kohtaisen ja elävän puheenvuoron toisen polven ruotsinsuomalaisten identiteettien rakentumisesta ja kehittymisestä. Esitys kuvasi erinomaisesti niitä monimutkaisia ja — tasoisia, välillä ristiriitaisiakin ja vaihtelevia prosesseja, joiden kautta ruotsinsuomalaisten identiteetit ovat muodostuneet.

Esitelmiä seurasi paneelikeskustelu otsikolla *Aivovuoto vai resurssi? Muuttuva ulkosuomalaisuus*. Vastaava tutkija Miika Tervosen vetämä keskustelu syventyi ulkosuomalaisuuden ajankohtaisiin teemoihin ja ilmiöissä tapahtuneisiin muutoksiin. Keskustelua herätti esimerkiksi kysymys siitä, miksi tämä laaja joukko - jossa olisi paljon potentiaalia - jää suomalaisessa yhteiskunnassa usein varsin näkymättömäksi. Ulkosuomalaisten poliittista osallistumista tutkinut Johanna Peltoniemi Helsingin yliopistosta kertoi, että tämän Keski-Suomen vaalipiiriä isomman äänestäjäjoukon äänestysprosentti on vain 10 prosenttia. Tämä hätkähdyttävän alhainen luku ei ole kuitenkaan herättänyt yhteiskunnallista keskustelua aiheesta. Suomi-Seura ry:n toiminnanjohtajan Tina Strandbergin mielestä on erityisen tärkeää panostaa yhteyden säilyttämiseen Suomen ja ulkosuomalaisten välillä. Näin pidettäisiin yllä verkostoja ja mahdollistettaisiin se, että tämä joukko voisi toimia Suomelle merkittävänä resurssina. Tämän edistämisessä Strandberg korosti suomalaisten toimijoiden ja näiden kautta myös kielen ja kulttuurin merkitystä Suomen rajojen ulkopuolella. Päivi Oksi-Walter toi keskusteluun omakohtaista kokemusta ulkosuomalaisuudesta ja kertoi ulkomailla vietetyn ajan olleen mahtava henkilökohtainen resurssi, jota työyhteisöissä ei ole kuitenkaan aina osattu nähdä ja hyödyntää. Onko

ulkosuomalaisuus siis aivovuoto vai resurssi? Keskustelun pohjalta voidaan tiivistetysti todeta, että se voi olla molempia, mutta missä määrin se on näitä, niin siihen voimme vaikuttaa erilaisten toimenpiteiden ja panostusten kautta.

Lopuksi oli aika siirtää katse tulevaan ja palata symposiumin pääkysymykseen: mihin suuntaan Suomi kehittyy? Tätä pohti päätösanoissa Siirtolaisuusinstituutin hallituksen jäsen, Väestöliiton perhe-toimintojen johtaja Minna Säävälä. Säävälä uskoo vahvasti siihen, että tutkimuskenttä tulee säilymään haasteellisena. Selvää on se, että Suomen kehityksen suunta on tiukasti sidoksissa koko maailman kehitykseen. Manningin esityksen pohjalta Säävälä totesi, että huolimatta siitä kulkeeko maailman ekologinen ja sosiaalinen kehitys suotuisaan vai epäsuotuisaan suuntaan, kansainvälisten muuttoliikkeiden intensiivisyys tulee kasvamaan ja niihin liittyvät ilmiöt monimutkaistumaan. Säävälä nosti esiin sen, minkä Manning esityksessään myös osoitti, että liikkuvuus on ollut osa ihmisyyttä koko historiamme ajan, eikä tule katoamaan minnekään. Instituutille riittää siis jatkossakin töitä ja haasteita enemmän kuin tarpeeksi. Säävälä myös totesi, että tulevaisuus tulee vähitellen päivä kerrallaan ja siihen liittyvät kysymykset on myös ratkottava vähitellen päivä kerrallaan. Tämä tarjoaa myös ohjenuoran Siirtolaisuusinstituutille sen kohdatessa tulevaisuuden haasteita. Säävälän mielestä symposium oli osoittanut instituutin olevan uutta luova, akateemisesti luotettava ja monipuolinen tutkimus- ja muisti-instituutio. Me kaikki varmasti uskomme ja toivomme, että se on sitä myös seuraavat 45 vuotta.

tiedossa, että osa kalastajista nostaa verkkonsa ja häipyä, ennen kuin avunhuutajien vene pääsee liian lähelle. Myös erityisesti kreikkalaisten viranomaisien nuiva suhtautuminen avunpyyntöihin tai auttajiin on tiedossa. Joka tapauksessa Tanja Tervosen ja Anna Aution teos on tärkeä dokumentti Euroopan Union rajoilla edelleen jatkuvasta inhimillisestä tragediasta.

Romanien vaellus kohti vauraita EU-maita alkoi varsinaisesti vuonna 2007. *Kimmo Oksasen* ja *Heidi Piironen* *Ohikuljetut-teos* tuo siirtolaisuusilmiön lähemmäksi Suomea. Tekijät ovat seuranneet 10 vuotta muutamaa romanialaista romaniperhettä, joihin he tutustuivat Helsingissä syksyllä 2007. Lähestymistapa on paljolti samansuuntainen kuin *Hukkuneet*-teoksen tekijöillä: kerjäämiseen liittyvää problematiikkaa lähestytään yksilöiden ja perheiden kautta, mutta ilmiön juurisyyt liitetään Romanian rankkaan väestöhistoriaan. Maassa asuvat kaksi miljoonaa romania ovat eläneet marginaalissa jo vuosisatoja. Romanian tullessa vuoden 2007 alusta EU:n jäseneksi, alkoi romanien vaellus muihin jäsenmaitiin. Syrjinnän ohella työntävinä tekijöinä olivat työttömyys ja toivottomuus tulevaisuuden suhteen. Suurimmat muuttopaineet kohdistuivat suuriin EU-maihin eli Espanjaan, Italiaan, Ranskaan ja Britanniaan. Suomeen tulleita oli enimmillään muutama sata henkeä.

Ohikuljetujen keskiössä on vuonna 2008 Suomessa julkisuuteen noussut Mihaela Stoica. Hän oli tuolloin 16-vuotias ja odotti ensimmäistä lastaan. Ohikuljijat ja pian myös tiedotusvälineet kiinnittävät huomiota viimeisillään raskaana olevaan kerjäläiseen, jonka synnytys käynnistyi Helsingin asematunnelissa 7.2.2008. Seuraavana päivänä syntyi Fernando, äitinsä 17-vuotissyntymäpäivänä. Pian synnytyksen jälkeen nuori äiti lapsensa kera saatettiin lentokoneeseen ja sitä myöten Romaniaan. Palauttamista oli varmistamassa kaksi sosiaalityöntekijää. Pian lapsi jäi isoäidin hoiviin, ja Mihaela oli jälleen Helsingissä kerjäämässä pahvimuki kädessään. Hän asui miehensä kanssa pienessä teltassa sillan alla.

Oksasen kirjasta tulee mieleen Väinö Linnan Pohjantähti-trilogia, jossa seurataan Koskelan perheen vaiheita kolmen sukupolven ajalta. Samalla tavalla *Ohikuljetuissa* kerrotaan takautumina, millaista oli Mihaelan äidin ja isoäidin elämä Romaniassa eri aikoina. Romanien sukuyhteys on tiivis ja sukulaisia itse kullakin paljon. Mihaelan tarina päättyy näennäisesti hyvin: hän ja miehensä saavat työluvut Suomeen, lapset menevät kouluun ja asuntokin on Myyrmäessä kunnon kolmio. Oksanen osoittaa kuitenkin sel-

keästi, että kerjäämiseen liittyvä kulttuuri ei ole helposti muutettavissa: vaikka olot Romaniassa vuosien 2007–2017 aikana romanien kohdalla kohenivat, pysyi veto kerjäämiseen voimakkaana. Mihaelan nuoret lähisukulaiset menestyivät hyvin jopa lukiossa. Surullista oli havaita, että moni pulpetti kouluissa jäi yhtäkkiä tyhjäksi, kun oppilas livahti kerjäämään Euroopan suuriin metropoleihin. Oksasen teksti on välillä varsin rönsyilevää ja toistavaa. Kirjalle olisi ollut ehdottomasti eduksi tiivistäminen ja lyhentäminen.

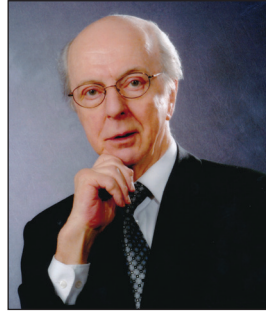
Kummassakin kirjassa valokuvaajan rooli on ollut tärkeä, ja kuvilla on keskeinen rooli kirjojen informatiivisuuden lisääjänä. *Hukkuneet*-kirjan valokuvaajana toiminut Anna Autio on opiskellut valokuvataidetta Aalto-yliopistossa. Hänellä on vankka kokemus osallistumisesta koti- ja ulkomaisiin taideprojekteihin ja näyttelyihin. Kirjan kuvat tukevat erinomaisesti tekstiä. Kuvat ovat minimalistisia, yksityiskohtiin meneviä ja siten myös puhuttelevia. Valitettavasti kuvien tekstitys on käytännössä jätetty hunningolle, sillä kirjan lopussa on vain listaus kuvauspaikoista.

Ohikuljetut-kirjan kuvitus poikkeaa selkeästi edellisestä. Heidi Piironen ei kuvillaan pyri dokumentoimaan samalla tavalla kuin Anna Autio, sen sijaan hänen kuvansa luovat laajemman perspektiivin romanien elämään. Koska romanien perheet ja suvut ovat laajoja, on lukijalla välillä vaikeuksia saada selvää, kuka on kuvassa oleva henkilö tai mikä on hänen suhteensa päähenkilö Mihaelaan. Kirjassa on hieman erikoinen tapa esittää kuvat kuudessa nipussa. Sinällään selkeät kuvatekstit esitetään kunkin nipun lopussa. Tiivistäen voitaneen sanoa, että kummassakin kirjassa kuvateksteillä tyylittely on selvästi vähentänyt kuvien informaatioarvoa.

Vaikka tarkasteltuihin teoksiin liittyy rajoituksia, ovat ne kaikessa koruttomuudessaan ehdottomia helmiä suomalaisessa muuttoliikekirjallisuudessa. *Hukkuneet*-kirjan lukemisen jälkeen ei voi kuin ihmetellä läntisen Euroopan itsekkyyttä ja siihen liittyvää populismin kasvua. *Ohikuljetut*-teos auttaa ymmärtämään yhden sorretun väestöosan syyt kerjäämiselle. Kirjojen soisi kuuluvan suomalaisen muuttoliiketutkijan ja aiheesta kiinnostuneen kansalaisen luku-elämyksiin. Sen olemme velkaa ohitetuille ja hukkuneille.

Ismo Söderling
Väestöpolitiikan dosentti
Siirtolaisuusinstituutti

In Memoriam Tapani Tuomiharju 1939–2019

Siirtolaisuuspolitiikan ja muuttoliikkeen asiantuntija

Työvoimaministeriössä pitkän ja ansiokkaan uran tehnyt ylitarkastaja Tapani Tuomiharju kuoli 80-vuotiaana elokuun 12. päivänä. Tapani syntyi Pertunmaalla nelilapsiseen perheeseen. Tapani hankki kannuksensa vastavalmistuneena maisterina Suomi-Seurassa, jonka siirtolaistyönvälitystä hän hoiti vuodet 1965–1972. Seuraavat 30 vuotta sitten kuuluivatkin työministeriössä. Tapani jäi eläkkeelle vuonna 2002 ministeriöstä yksikön päällikön tehtävästä.

Tapani Tuomiharjun työura ja tehtävät noudattivat paljolti maamme muuttoliikkeen kehitystä: hänen ensimmäisiä tehtäviään oli huolehtia Chilen pakolaisten vastaanotosta ja kotoutumisesta. 1980-luvun lopulla Suomeen alkoi suuntautua maahanmuuttoa enenevässä määrin. Erityisesti inkeriläisten muuton vapauttaminen 1990-luvun alussa oli haasteellinen tehtävä ministeriölle ja sen myötä Tapanille. Hän olikin vakiojäsen siirtolaisuutta tarkastelleissa neuvottelukunnissa, jotka sorvasivat 1980-luvun lopulta alkaen lukuisia siirtolaisuuteen liittyviä komiteanmietintöjä. Samoin hän oli keskeisesti valmistelemaan vuosituhannen vaiheessa hallituksen ulkosuomalaispoliittista ohjelmaa, jossa mm. puollettiin voimakkaasti kaksoiskansalaisuuden sallimista.

Myöhemmin Suomen liittyminen Euroopan unioniin merkitsi maallemme uutta asetelmaa, sillä EU:ssa erityisesti työvoiman muutto on vapaata. Suomi oli uusien haasteiden edessä. Tapanin asiantuntemusta tarvittiin nyt, kun Eduskunta ja erityisesti sen hallin-

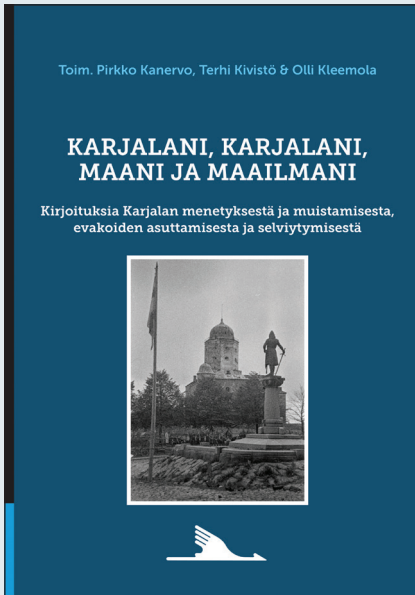
tovaliokunta sorvasivat kannanottoja muuttoliikkeeseen liittyviin direktiiviehdotuksiin.

Tapani Tuomiharju oli eri vuosikymmeninä työministeriön edustajana Siirtolaisuusinstituutin valtuuskunnassa, hallituksessa ja erilaisissa työryhmissä. Itse asiassa hänen yhteytensä instituuttiin alkoi jo laitoksen perustamisvuonna 1974. Tuolloin ilmestyi Siirtolaisuus-Migration -lehden ensimmäinen numero, jossa julkaistiin Tapanin kirjoitus Chilen pakolaisten vastaanottamisesta. Silloin kehitetty kotouttamismalli varhaisen kielikoulutuksen ja työllistämisen tukemisesta voisi olla hyvä esimerkki nykyiselle, varsin ontuvalle kotouttamiskäytännölle.

Tapani oli erittäin hyvin perillä historiasta ja yhteiskunnallisista kysymyksistä – niihin liittyvän kirjallisuuden hän hallitsi. Tein yhteistyötä Tapanin kanssa vuosikymmeniä sekä instituutin toimissa että erilaisissa siirtolaisuuskomiteoissa ja työryhmissä. Opin tuntemaan Tapanin herrasmiehenä ja asiantuntijana, joka puhui vähän, mutta aina asiaa. Jos tilanne lukkiutui, Tapanin terävä huumori ja draaman taju saivat asiat nytkähtämään kohti yhteistä päätöstä. Tapani ei pitänyt tietoaan itsellään eläkkeelläkään ollessaan, sillä lukuisat siirtolaisuustutkijat ja opiskelijat saivat nauttia hänen rautaisesta ammattitaidostaan.

*Ismo Söderling
Väestöpolitiikan dosentti*

Kirjauutuuksia

Pirkko Kanervo, Terhi Kivistö & Olli Kleemola (toim.)

Karjalani, Karjalani, maani ja maailmani

Kirjoituksia Karjalan menetyksestä ja muistamisesta, evakoiden asuttamisesta ja selviytymisestä

Artikkelikokoelman syntyhistoria juontaa pakolaiskeskusteluun, joka käynnistyi kii-vaana, kun Suomeen vuonna 2015 tuli ennätyksellinen määrä turvapaikanhakijoita. Polemiikin kohteena oli pian myös Neuvostoliitolle luovutetusta Karjalasta evakoi-
dun väestön asuttaminen muualle Suomeen.

Pakolaiskeskustelusta nousi esille ajatus siitä, kuinka huonosti suomalaiset lopul-ta tuntevat karjalaisten historian. Talvi- ja jatkosotaa koskevaa tutkimuskirjallisuutta on kyllä julkaistu runsaasti, mutta niissä Karjalan ja sen asukkaiden vaiheet jäävät usein varsinaisten sotatapahtumien varjoon. Tämän teoksen keskeisenä ajatuksena on luoda laajempi näköala karjalaisten kohtaloon ja sota-aikaan yleensä. Sota kosketti syvästi koko suomalaista yhteiskuntaa ja sen jäseniä.

Kirjan teemoihin kuuluvat Karjalan menettämisen taustat, talvi- ja jatkosodan ai-kana suoritettavat väestön evakuoinnit, sodanjälkeinen asutustoiminta, karjalaisten sel-
viäminen ja Karjalan muistaminen. Vaikka teoksen pääosassa ovat menetetty Karjala ja sen asukkaat, kirjassa muistutetaan myös, etteivät karjalaiset suinkaan olleet Suo-
men ainoita evakoita. Sodanjälkeinen asutustoimintakaan ei koskenut vain karjalai-
sia, vaan siitä hyötyi yli puolet Suomen kansasta. Eivätkä maahanmuuttajatkaan ole
uusi ilmiö, vaan Suomeen on kaikkina aikoina tulleet ihmisiä ulkomailta.

Siirtolaisuusinstituutti 2018. Tutkimus 1. 252 s.

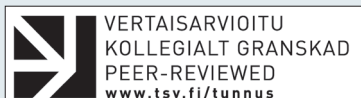
Hinta 30 € + toimituskulut

Julkaisun tilaus: <http://kauppa.siirtolaisuusinstituutti.fi/>

Eveliina Lyytinen (toim.)

Turvapaikanhaku ja pakolaisuus Suomessa

Turvapaikanhaku ja pakolaisuus Suomessa -teoksessa tarkastellaan pakolaisuuden monimuotoisuutta Suomessa eri teemojen ja tieteenalojen risteyksissä – ilmiöiden globaalia kontekstia kuitenkin unohtamatta. Teoksessa, joka kattaa 15 lukua, keskitytään Suomea koskeviin kokemuksiin kansainvälisen suojelun saamisen ja antamisen käytännöstä, politiikasta sekä lainsäädännöstä. Teoksen ensimmäisessä osassa Poliittikka, lainsäädäntö ja hallinta pohditaan erityisesti turvapaikanhaun ja pakolaisuuden rakenteellista puolta. Toinen osa teosta on nimetty Matkalla, turvapaikkaprosessissa ja vastaanottokeskuksessa, ja siinä tarkastellaan turvapaikanhakijoiden kokemuksia matkan varrella ja Suomeen saapumisen jälkeen. Kolmas osio rakentuu Pakolaisuuden representaatiot -teeman ympärille. Teoksen neljäs osuus avaa turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten arjen integraatiota ja hyvinvointia. Teos on yksi ensimmäisistä vertaisarvioituista suomenkielisistä kokoomateoksista, jossa käsitellään pakolaistutkimuksen aiheita. Lisäksi se täydentää vuoden 2015–2016 turvapaikanhakutilanteen dokumentointiin keskittynyttä alan kirjallisuutta. Teos on tarkoitettu muuttoliikkeen ja pakolaisuuden tutkijoille, opiskelijoille sekä pakolaisten kanssa työskenteleville kattavaksi suomenkieliseksi tutkimuspainotteiseksi teokseksi.

Siirtolaisuusinstituutti 2019. Tutkimus 2. 352 s.

Hinta 35 € + toimituskulut

Julkaisun tilaus: <http://kauppa.siirtolaisuusinstituutti.fi/>

Eero Sappinen

Värmlannin Metsäsuomalaiset

Asutushistoriasta, agraarista
kulttuurista ja muutoksesta

Muuttoliike Suomesta Värmlannin asumattomiin erämaihin alkoi 1500-luvun lopulla ja päättyi 1600-luvun puolivälissä. Edelleenkin ei ole täyttä yksimielisyyttä siitä, mistä päin Suomea ja mistä syystä Värmlantiin on lähdetty.

Värmlannin erämaiden asuttamisen mahdollisti viime kädessä huhtakaski, jonka viljely onnistui havumetsissä. Rautaruukkien vaatimuksesta kaskiviljelyä alettiin Värmlannissa määräyksin 1600-luvulla kuitenkin rajoittaa. Tämä johti muun muassa siihen, että metsäsuomalaiset alkoivat muuttaa läänin pohjoisosiin ja Norjan puolelle, jossa kaskiviljelyä oli vielä mahdollista harjoittaa. Toisaalta kaskiviljelyn vaikeutuminen pakotti monet metsäsuomalaiset kehittämään karjanhoitoa ja peltoviljelyä.

Metsäsuomalaiset erottuivat ruotsalaisista aiemmin niin rakennus- ja ruokakulttuurin kuin uskomusmaailman osalta. Muutos ja integroituminen ruotsalasiin oli kuitenkin vääjäämätön prosessi. Kun suomen kieli hävisi, niin katkesi samalla sen välittämä yhteys suomalaisuuteen. Ruotsissa suomen kielen tulevaisuuteen vaikutti erityisesti koululaitos, joka kielsi suomalaislapsilta sen käytön ja teki siitä hävettävää. Merkittävä integraatioon vaikuttava tekijä oli myös Ruotsin 1800-luvun loppupuolella tapahtunut teollistuminen. Yhteiskunta muuttui monella muullakin tavoin ja tähän oli mukauduttava, mikäli aikoi pysyä mukana kehityksessä.

Siirtolaisuusinstituutti 2019. Tutkimus 4. 354 s.

Hinta 35 € + toimituskulut

Julkaisun tilaus: <http://kauppa.siirtolaisuusinstituutti.fi/>

Pirita Frigren (toim.)

Merenkulkijoiden siirtolaisuus

Näkökulmia 1700-luvulta nykypäivään

”Merimies on liikkuva matkalainen. Harvoin on hänellä pysyvää osotetta. Suurin osa kulkee paikasta paikkaan, maasta maahan, wieläpä maanosasta maanosaan.” Näin kirjoitti merimiespappi Eino Kiviluoto Merimiehen Ystävässä 1912. Tässä teoksessa 12 kirjoittajaa kulkee näiden liikkuvien matkalaisten jäljillä ja selvittää, minne merenkulkijoiden muuttoliikkeet ovat suuntautuneet 1700-luvulta nykypäivään ja millaisia vaikutuksia niillä on ollut suomalaiselle yhteiskunnalle. Oman lukunsa saavat merenkulkijoiden parissa työskentelevät ylijajaiset toimijat kuten konsulaatit, merimieskirkot ja -kodit. Merimiesammatti on aina toiminut keinona pyrkiä ulkomaille paremman toimeentulon toivossa. Teos osoittaa, että taloudellisten motiivien lisäksi maailmalla liikkuvien merimiesten kohtaloihin ovat vaikuttaneet monet eri syyt aina maailmanpoliittisista tilanteista henkilökohtaisen elämän sattumuksiin. Kirja esittelee lukijalle erilaisia aineistoja, tietokantoja ja menetelmiä, joiden avulla voi päästä merenkulkijoiden siirtolaisuuden jäljille.

Siirtolaisuusinstituutti 2019. Tutkimus 5. 268 s.

Hinta 35 € + toimituskulut

Julkaisun tilaus: <http://kauppa.siirtolaisuusinstituutti.fi/>